

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Koncertas „Per nailono uždangą II“

6

Pokalbis su baletu artistu Laimiu Rosleku

7

Juozo Miltinio dramatos teatro gastrolės Vilniuje

8

Gasparo Zondovo ir Antono Lukoszevieze's parodos Vilniuje

Naujas „Kinas“

12

Ko nepražiopsoti „Kino pavasarįje“

Artūras Aleksejevas ir Arturas Svorobovičius spektaklyje „Kaligula“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Mėnulis ir mirtis

Jokūbo Brazio „Kaligula“ Vilniaus senajame teatre

DAIVA ŠABASEVIČIENĖ

Vasario 28 d. Vilniaus senajame teatre įvykusi premjera, Albert'o Camus „Kaligula“, – nepatogus spektaklis tiek temų, tiek formos požiūriu. Nepatogus ir teatrui, kuris galbūt praras dalį rusakalbės publikos, tyliai protestuojančios prieš lietuvių kalbą šiame teatre. Nepatogus jis aktoriams ir režisieriams, kurie kuria linijinius arba dirbtinų „prigalvojimų“ spektaklius. Tačiau „Kaligula“ intriguoja daugiasluoksne režisūra ir ryškiais aktorių darbais. Režisierius Jokūbas Brazys dar pernai vasaros pradžioje parodė unikalų šio kūrinio eskizą – bežodį, plastišką, nespaltotą, „dekadentišką“. Jame buvo tik skardinė statinė, praustuvė, du kibirai, dvi stiklinės ir vanduo. Viačeslavo Lukjanovo Kaligula ir Editos Gončarovos Druzila ilgam išliks atmintyje kaip Camus „Kaligulos“ šiuolaikiniai ženklai. Eskizas buvo žiaurus ir kartu labai giliai išjaustas.

Premjeroje išvydome plačiaformatį, daugiažodį kūrinių, kuriuo Brazys prisijungia prie anksčiau „Kaligulą“ interpretavusių – Jono Vaitkaus, Gyčio Padegimo, Igno Jonyno, Vido Bareikio, Agniaus Jankevičiaus ir Eimunto Nekrošiaus. Šiandien Vilniaus senajam teatrui šis spektaklis tinka, nes teatras deklaruoja siekį tapti aktualus ir vaduojasi nuo sunkiai panaikinamo sovietinio kvapo. Štai jį Brazys ir ištraukė į pirmą planą. Tai, kas koku, jis tiesiog iškelia prieš žiūrovų akis.

„Kaligulos“ veiksmas vyksta beveik šio teatro bufeto interjere. Per daug neutriruota, nešaržuota, bet užtenka kreivai užtęstų raudonų staltiesių, ant jų – vazelių su dirbtinėmis gėlėmis, aišku, dviejų „bufetavų“ – perkarusius ir apkūnius, taip pat kitos skurdžios bufeto „amunicijos“, tik be alkoholio, nes „licencija neišpirkta“. Camus baimę režisierius integravo į paties teatro situaciją, pajutęs, kad šio teatro aktoriai tikrai išgyvena egzistencinį nerimą, kuris geriausiai atsispindi

bufete. Vienas šlamščia salotas, kitas dūsuoja, poetiški žmonės telkiasi gilumoje, introvertiškai susikaupę.

Kai kurie perfrazuoti pjesės teiginiai, pavyzdžiui, „Valdyti – reiškia vogti“ ar panašūs, skambėjo žurnalistiškai. Tokių frazių gausu, nes Kaligula kalba daug, bet režisierius per tą nuolatinį kalbėjimą bando atverti, išgryninti aktorių vidų. Keiksmazodžiai ir nuvalkiotos frazės (nes dažnai literatūrinė teksto kalba tiesiog supaprastinama – „plėšti“ virsta „vogti“ ir pan.) pinasi ir su keistai įstrigusiomis veikėjų būsenomis. Spektaklis konstruojamas iš tam tikrų stop kadru – matome personažus, kurie staiga pradeda kalbėti savo, šio teatro aktorių, vardu, vieni kitus vadindami taip, kaip kasdienybėje.

Pirmame veiksmo režisierius ir kūrinių centrą perkelia į teatro bendruomenę. Pagrindiniai šio teatro žmonės – aktoriai – šiandien išgyvena sunkius laikus. Tai nuskamba

NUKELTA Į 5 PSL.

Nailonas, virtęs šilku ir fejerverkais

Koncertas „Per nailono uždangą II“ su Nacionaliniu simfoniniu orkestru ir solistais

LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Nacionalinė filharmonija tęsia unikalų koncertų ciklą „Per nailono uždangą“, kuriame pristatomi tarpukario ir pokario lenkų ir lietuvių kompozitoriai, didelis dėmesys skiriamas abi tautas simbolizuojančios Bacevičių šeimos kūrėjams Vytautui ir Gražynai, taip pat programose skamba ir naujausia muzika. Ciklo pavadinimą padiktavo 2018 m. išleista monografija apie lietuvių muziką „Nailono uždangą“ (autorės Rūta Stanevičiūtė, Danutė Petrauskaitė ir Vita Gruodytė), kurioje nailono uždangos metafora byloja apie Šaltojo karo meto kultūrinės atskirtis, okupuotos Lietuvos ir į Vakarus pasitraukusių muzikų gyvenimus.

Apie pernai vasarį įvykusį pirmąjį koncertą taip pat rašiau šio laikraščio puslapiuose („Plačiai praverti uždangą“, Nr. 6 (1455), 2023-02-10). Kovo 2 d. nuskambėjo antroji ciklo programa. Svarbu, kad abiejų koncertų bendru vardikliu išliko ne tik retai skambanti Vytauto Bacevičiaus simfoninė kūryba, Gražynos Bacewicz smuiko koncertai, bet ir nenuilstamas Bacewicz kūrybos puoselėtojas, lenkų smuikininkas Janusz Wawrowskis. Šis išskirtiniu talentu apdovanotas virtuozas su Nacionaline filharmonija bendradarbiauja nuo 2017 m., 2022-aisiais prestižinei kompanijai „Naxos“ su maestro Christopherio Lyndon-Gee diriguojamu Nacionaliniu simfoniniu orkestru įrašė ukrainiečių kompozitoriaus Valentino Silvestrovo simfoniją smuikui ir orkestrui „Dedikacija“, pernai atliko Bacewicz Ketvirtąjį koncertą smuikui ir orkestrui, diriguojant Modestui Pitrėnui.

Štai ir vėl susitiko, drąsiai pavadinčiau, artimi scenos draugai – Janusz Wawrowskis ir Modestas Pitrėnas, nes ir vėl galėjome pajusti vieningą solisto, orkestro ir dirigento muzikos suvokimą, interpretaciją, emociją. Skambėjo paskutinis – Septintasis – Bacewicz koncertas smuikui (1965), paties Wawrowskio žodžiais, novatoriškumu pranokstantis net Witoldo Lutosławskio kūrybą. Sukurtas avangardiniu XX a. 7-ojo dešimtmečio laikotarpiu, jis lenkų istorikų laikomas lygiaverčiu tokių autorių kaip Karolis Szymanowskis ar Albanas Bergas koncertams. Kūrinys 1965 m. apdovanotas Belgijos vyriausybės premija ir aukso medaliu Karalienės Elžbietos tarptautiniame kompozitorių konkurse Briuselyje. Beje, visus savo smuiko koncertus Bacewicz, kaip įžymi smuikininkė, atlikdavo pati, tik prieš šį, paskutinį, automobilio avarija nutraukė jos koncertinę karjerą.

Janusz Wawrowskis, Modestas Pitrėnas ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras

Septintasis smuiko koncertas pasižymi klasikine trijų dalių struktūra, tačiau turi sudėtingą vidinę konstrukciją, tobulą pusiausvyrą tarp solisto ir orkestro medžiagos, kuri yra praturtinta kaip niekad spalvinga tembrų paletė, didžiule mušamųjų instrumentų sudėtimi ir dviem arfomis. Visą partitūros spalvinę gamą pagirtinai atliko orkestro muzikantai, ypač perkusininkai. Ši muzika skleidė kažkokią ypatingą emociją – ir prie to neabejotinai prisidėjo Wawrowskis, giezės nepaprastai sodriu, kartais lengvai šilkinu garsu, jautriai su orkestru derindamas dinamines bangas, vedęs prasmingą pasakojimą ir ypač jaudinamai atsiskleidęs solinėse kancijose bei išskirtinio emocinio gylio antroje kūrinyje dalyje (*Largo*). Sulaukęs nuoširdžių publikos aplo-dismentų, bisui smuikininkas su orkestru atliko nedidukę skaidrios faktūros ir nuotikos Gedimino Gelgato kompoziciją „Į dangų“.

Beje, galiu tik pakartoti ankstesniame straipsnyje iškeltą mintį, kad matyti Gražyną Bacewicz ir kaip

savo, Lietuvos, kultūros atstovę, būtų visiškai natūralu. Tik tam reikia rimtų pastangų nuimant vis dar kultūrinėje sąmonėje styrančią nailono uždangą. Užtat Vytautas Bacevičius, kaip į JAV pasitraukęs kūrėjas ir sovietiniais metais išbrauktas iš Lietuvos muzikinio pasaulio, iš už nailono (tiksliau, geležinės) uždangos jau yra sugrįžęs į mūsų scenas. Vis dėlto perprasti jo simfoninę kūrybą kur kas sunkiau nei fortepijoninę. Kaip ir pernai skambėjusi Bacevičiaus Šeštoji („Kosminė“) simfonija, o šįkart atlikta „Elektrinė poema“ („Poème électrique“), op. 16, dar reikalauja tam tikro nusiteikimo ir teleportavimo į 4-ąjį XX a. dešimtmetį, kai Bacevičius buvo laikomas vienu pirmųjų lietuvių avangardistų, 1932 m. („Elektrinės poemos“ sukūrimo metais) kartu su kitais įsteigusiu „Lietuvos muzikinių progresistų draugiją“.

Nors „Elektrinė poema“ nėra drastiško modernumo pavyzdys, tai veikia neilga trijų dalių vientisa kompozicija su efektingais tembrų ir dinaminiais kontrastais

Gunta Gelgotė, Modestas Pitrėnas ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

bei drąsiais disonansais, o orkestro atlikimas buvo nepriekaištingas, – klausantis įsijausti į anuometines „futuristines“ technikos pažangos idėjas bei jų raišką vis dėlto sekėsi sunkiai. Galbūt per daug esame pripratę ausis prie neoromantinio skambesio ir emociingumo?

Kalbant apie emociingumą, kaip tik ši kategorija iškart ateina į galvą pirmą kartą išgirdus naujausią Lauryno Vakarų Lopo kūrinių „Penkios meilės dainos“ sopranui ir orkestrui (Onės Baliukonytės, Aido Marčėno, Justino Marcinkevičiaus, Vytauto Karaliaus, Janinos Šveikauskaitės eilės, kūrinio sukūrimą parėmė Lietuvos kultūros taryba). Opusai vainikavo pernai koncertais Vilniuje ir Kaune atšvęstą kompozitoriaus 75-metį, o šį vakarą tapo ir visos didžiulės programos lyrine kulminacija. Nors panaudotos penkių skirtingų poetų eilės, bet vieningi intonaciniai segmentai, pavyzdžiui, per kūrinių keliaujantis ir kintantis „Užkeikimo“ dalies motyvas, užburiančia Gustavo Mahlerio

„Adagietto“ dvasia (dalyje „Išpažintis“ netgi cituojama melodija) persismelkusi visa partitūra sukuria vientiso išgyvenimo, lyg meilės variacijų išpūdį. „Meilės jausmas apima begalę atspalvių“, – sakė kompozitorius ir partitūrą meistriškai nuspalvino įvairiausiais tembrais, tarp kurių išsiskyrė styginių jūrą raižantys variniai pučiamieji, tarsi švytinčiu šilko šydu apgaubiantys čelesta, fortepijonas, vibrofonas, marimba ir kiti.

Ypatingą emociją „apkrovą“ teko išlaikyti sopranui Guntai Gelgotėi, kuri įtaigiai atliko vokaliai itin sudėtingą partiją su aukštų „viršūnių“ ir *pianissimo* iššūkiams bei eilėse slypinčių prasmų labirintais. Dainininkė vėl parodė savo aukščiausios prabos meistriškumą ir, svarbiausia, nuoširdų atsidavimą dabarties muzikai – nuo operos iki miniatiūros, – kurią ji atlieka pasigėrėtinau išgilinusi ir su tinkama stilistine pajauta. Galbūt „Penkiose meilės dainose“ balso bei orkestro dinaminis balansas galėjo būti darnesnis, skaidrus, šilkinį sopraną neretai orkestras užgožė, tačiau priskirčiau tai premjeriniam visų atlikėjų jauduliui, nes tokio subtilumo kūrinys turėtų būti dar ne kartą juvelyriškai gludinamas.

Vokalinis ciklas su simfoniniu orkestru, tarsi sekantis geriausiomis vėlyvųjų romantikų Mahlerio ir Richardo Strausso *Lied* tradicijomis, neabejoju, įsirašys į lietuvių muzikos istoriją kaip itin retas šio žanro pavyzdys (tai paskatino eiti ir gerai paieškoti tokių kūrinių). Tad sveikinu autorių ir atlikėjus, kurie ėmėsi būtent tokios sudėtingos kūrybos ir bendromis jėgomis pastatė šį unikalų meilės (ir žanro) altorių.

Koncerto finalui buvo pasirinkta lenkų kilmės XX a. pirmosios pusės autoriaus, garsaus pianisto virtuozu Aleksanderio Tansmano Siuita dviem fortepijonams ir orkestrui (1928). Sukurta panašiu laiku kaip koncertą pradėjusi Bacevičiaus „Elektrinė poema“, siuita koncertą

Zbignevas Ibelhauptas, Rūta Rikterė, Modestas Pitrėnas ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras

NUKELTA I 3 PSL.

Per brazilšką skambesį

Pokalbis su džiazo dainininke Egle Petrošiute

IEVA PAKALNIŠKYTĖ

Charizmatiškoji Eglė Petrošiūtė – išskirtinio šilto tembro dainininė, valdanti balsą tarsi instrumentą ir Nyderlandų bei tarptautinėje džiazo muzikos scenoje užsitarnavusi pašėlusios improvizuotojos vardą. Ji baigė magistro studijas Amsterdamo konservatorijoje, dažnai su įvairiais muzikiniais projektais koncertuoja Europoje ir Brazilijoje. Su grupe „Fernando Paiva Group“ pasirodė žymiausių džiazo klubuose „Porgy & Bess“ Austrijoje ir „Bird’s Eye“ Šveicarijoje, o su modernia opera ECHO – legendinėje „Bimhuis“ salėje Amsterdame. Eglė jau porą metų koncertuoja su vienu stipriausių džiazo orkestrų Europoje „Upper Austrian Jazz Orchestra“.

Beveik prieš metus Lietuvoje pristatėte savo debiutinį albumą „Birds Notes“, kuriame groja žymiausias brazilų būgnininkas Kiko Freitas, Nyderlandų džiazo pianistas Hansas Vroomansas ir virtuosas bosistas iš Brazilijos Matheusas Nicolaiewsky. Lietuvoje brazilšką muziką girdime retokai. Kaip pavyko užmegzti ryšį su klausytojais?

Įtraukia pati muzika ir muzikantų virtuoziškumas. Kiko Freitas, kurį pakviečiau į Europą būtent albumo pristatymui, 2019-aisiais tituluotas geriausiu pasaulio būgnininku *World Music* kategorijoje. Kaip ir ankstesniuose turuose, parašau kai kurių dainų lietuvišką vertimą. Žmonės reaguoja, jiems patinka ir jie nustemba, kad kūrinių reikšmė visai kitokia, nei galėjo manyti. Pavyzdžiui, muzikinė kompozicijos nuotaika maloni, imi spēlioti, ką tie žodžiai reiškia. Atrodo, kad dainuojai apie paplūdimį, o iš tikrųjų – apie sudaužytą širdį ir giliausius išgyvenimus. Būtent tokios bruožas – kai net liūdno tematikos kūriniai skamba labai viltinai – būdingas visiems Brazilijos regionams, ir tai stipriai įtraukia klausytojus.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

užbaigė visiškai kontrastinga nuotaika – įsukusi į žaismingas, pašėlusio tempo bei ritmų lenktynes. Solistai – Rūta Rikterė ir Zbignevas Ibelhauptas – užkūrė tikrą mašineriją, savo ypatingo meistriškumo ir susiklausymo reikalaujančiomis partijomis užtikrintai nardydami, vėlgį, labai spalvinguose partitūros sluoksniuose. Orkestras, neprardęs energijos iki koncerto pabaigos ir nuotaikingai vedamas Modesto

Kaip atsitiko, kad gyvendama Vilniuje nuo mažens žavėjotės brazilška muzika ir dabar patį atliekate?

Kelios priežastys. Kai buvau vaikas, mano tėvai klausydavosi brazilškos muzikos. Jų artimas draugas, muzikos entuziastas, legaliais ir nelegaliais būdais persirašinėjo tą muziką ir ja dalindavosi su mano tėvais. Taip atradau Antônio Carlosą Jobimą, taip pat Franko Sinairos, Ellos Fitzgerald, Astrud Gilberto muziką. Tada buvau gal trejų, bet tie garsai jau skambėjo mano ausyse, jau dainuodavau tas dainas. Kai pradėjau mokytis konservatorijoje, tos melodijos jau buvo gerai pažįstamos ir artimos. Studijų metais susipažinau su savo dabartiniu vyru, jis yra brazilas. Nuo pat pradžių kartu grojome džiaza. Jis padaršino nerti gilyn į brazilškos muzikos vandenyną sakdamas, kad mano tembras ir jai labai tinka. Taigi šiandien jos mano gyvenime labai daug.

Kaip tuos brazilškus ritmus ir spalvingumą jums, kilusiai iš šiaurietiškos, melancholiškos šalies, pavyko prisijaukinti?

Esu labai melancholiškos sielos, todėl muzikoje ieškau vilties ir šviesos. Vos pasiklausiusi liūdno muzikos galiu iš karto nugrimzti į visišką nebūtį, todėl man muzika yra tai, kas stimuliuoja gyvastį, kas pakylėja iš realybės ir melancholijos. Jei bus minorinis kūrinys, tuomet galbūt ieškosiu gyvesnio ritmo. Muzika mane per stipriai veikia, esu labai jautri, todėl braziliški ritmai – tai viltis, tarsi išėjimas iš savęs.

Daugiau nei dešimt metų gyvenate Nyderlanduose ir su muzikiniais projektais vis dažniau pasirodote Lietuvoje. Kokius skirtumus galėtumėte išskirti lygindama Nyderlandų ir Lietuvos muzikinę kultūrą?

Pagrindinis dalykas, kuris labai skiriasi, tai Lietuvoje visi kur kas labiau atsipalaidavę nei Nyderlanduose. Skiriasi ir, pavyzdžiui, repetacijų pobūdis. Nyderlanduose per repetaciją viskas vyksta labai

Pitrėno, taip pat sėkmingai įveikė visus virtuoziškus šuorus ir kaleidoskopišką tembrų ornamentiką. Nors lankstesnės dinamikos, ne vien *forte* ar *fortissimo*, atlikėjai galėjo paieškoti.

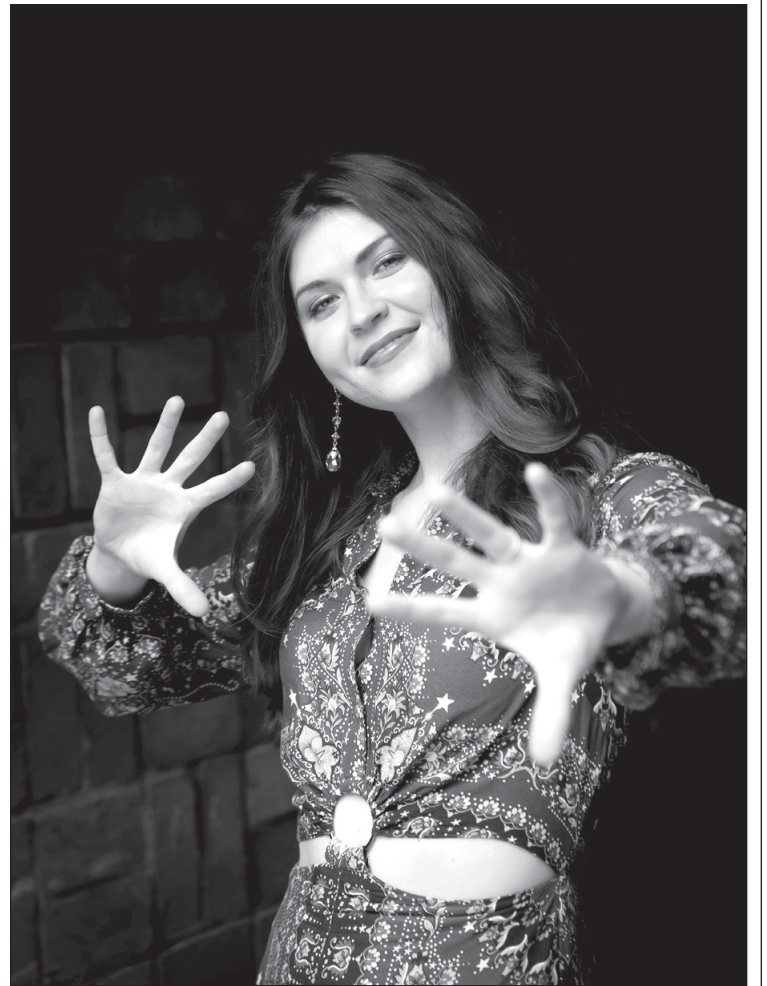
Nenuostabu, kad siuita priminė Maurice'o Ravelio ir Igorio Stravinskio braižą – apsigyvenęs Paryžiuje Tansmanas su jais bičiuliuosi. Beje, vėliau jam pabėgti į JAV nuo Antrojo pasaulinio karo žydų persekiojimo padėjo geras draugas Charlie Chaplinas. Tai sužinojusi prie kūrinio stilistinių savybių

rimtai – jokių juokelių, visi muzikantai neutralūs, nerodoma jokių asmeniškumų. Čia turime tik vieną tikslą – kad muzika skambėtų kuo geriau ir per kuo trumpesnę laiką, nes visi skuba, o tas, kas organizuoja, turi sumokėti muzikantams už kiekvieną repetacijos valandą. Tad jei nori repetuoti keturias valandas – brangiai kainuos. Jei esi grupės lyderis ir netiksliai užrašai natą – muzikantams tas labai nepatiks. Į repeticijas visi ateina nepriekaištingai pasiruošę. Galbūt tokia įtampa gali kiek slopinti patį kūrybiškumą, tačiau jei darai muzikinį projektą, esi lyderis ir visi muzikantai ateina rimtai pasiruošę – tai yra smagu. Savo instrumento techninis valdymas, gebėjimas improvizuoti – nekvestionuojami, tarsi savaime suprantami dalykai. Dauguma muzikantų, baigusių bakalaurą, puikiai išmano harmoniją, niekas negroja natų, kurios netinka. Taigi, labai jaučiasi griežta disciplina ir stiprus profesionalumas. Lietuvoje dar visko pasitaiko, bet ir čia – juo toliau, juo geriau ir smagiau.

Lietuvoje stipri laisvojo džiazo tradicija. O kaip Nyderlanduose?

Nyderlandų muzikantų bendruomenėje labai svarbu, kad turėtum tradicinio džiazo pagrindus, mokėtum gerai groti ir puikiai išmanytum harmoniją. Ir tik tada, išlėto, kai jau saviraiška nebeišitenka tonalioje muzikoje, ieškai laisvumo. Yra *free* džiazo tradicija, bet tie muzikantai genialiai išmano harmoniją, yra įrašę *straight ahead* džiazo albumus ir pritrūkę nuotykių. Man vis dar įdomu dainuoti tradicinį džiaza, nes tai yra neišmamiama, bet kartais nutinka ir *free* nuotykių, pavyzdžiui, minėtas „Upper Austrian Jazz Orchestra“ man pasiūlė prieš kai kuriuos kūrinius padainuoti laisvą improvizaciją, kuriai akompanuoja pianistas įvairiais sintezatoriaus garsais ir novatoriškais akordais. Austrų spauda pavadinu tas improvizacijas „džiazo mantromis“, tai mane labai maloniai nustebino.

dėlionės (kurioje dar girdėti ir Prokofjevo bei Poulenco atgarsiai) galėjau pridėti ir likusią detalę, vietomis tarsi priminusių nespaltotų, bet nepaprastai dinamiškų Chaplino filmų nuotaiką. Nepaisant apgaulingai „paviršinio“ efektingumo įspūdžio, kompozicijos meistriškumą ir sudėtingumą liudijo nepriekaištinga keturių glaudžiai suręstų dalių forma, išradinga faktūros kaita ir finale išplėta didinga dviguba fuga. Bravo atlikėjams už tiesiog fejerverkais sprogsių koncerto pabaigą!

Eglė Petrošiūtė

A. SCHRODERIO NUOTR.

Kas jums apskritai yra džiazas?

Tai klausimas, į kurį sunku atsakyti. Nebent per savo kasdienio gyvenimo žvilgsnį. Kiekviena mano diena prasideda nuo virtuoziškų kontraboso garsų – taip mane pažadina vyras, kontrabosu grodamas „Rhythm Changes“. Tada išgeriu kavos ir mes kartu improvizuojame, pavalgome, pasiklausome muzikos ir aptariame dienos planus. Nepaisant muzikinių projektų, įrašų ir koncertų, aš dar mokau džiazo dainavimo vaikus ir suaugusiuosius, todėl kiekviena mano diena vienaip ar kitaip pilna džiazo. Didelę įtaką man daro situacinis, jo neišsiamiamas fanatizmas ir aistra. Su tokia žmogumi nelengva, bet tai ir neapsakomai įkvepia. Mes kartu kuriame, kartu koncertuojame, įrašinėjame. Kai mūsų namuose neskamba įrašai, tuomet skamba gyvai atliekama muzika. Jei noriu tylos, einu pasivaikščioti arba deduosi tylos ausines (*juokiasi*).

Legendinė džiazo dainininė Nina Simone, o ir daugybė kitų muzikantų, yra sakę, kad džiazas – tai gyvenimo būdas. Atrodo, ši mintis ypač tinka jums.

Mes, džiazo muzikantai, apskritai esame šiek tiek išprotėję. O mes su vyru dar, sakyčiau, aukščiau už vidurkį. Pavyzdžiui, pernai per Velykas niekur nevažiavome, bet linksminomės mokydamiesi Charlio Parkerio solo ir skaitydami iš lapo Bacho invencijas. Taip ir

balansuojame tarp linksminimosi, fanatizmo, pervargimo, abejonių, tada vėl visiškos aistros, vilties, euforijos... Visi man žinomi nuostabūs džiazo muzikai atiduoda tam visą save... Tai nelengvas kelias, bent jau Nyderlanduose, nes muzikantų, kurie gerai groja, yra labai daug ir tu esi nuolatos lyginamas su kitais. Bet nuostabu, kad net kai pasaulis griūna, tu visada turi tą neišsemiamą pasaulį, kuriame – visa žmogiška būtis, visi jausmai, visa matematika ir vaizduotė. Jis tiesiog neturi pabaigos.

Kokie artimiausi planai muzikiniuose horizontuose?

Planuoju kelis turus Lietuvoje (gegužę, liepą ir gruodį) bei Nyderlanduose (birželį ir rugsėjį) su brazilų grupe „Samba Me“. Taip pat laukia darbas prie naujo džiazo albumo. Nusprendžiau, kad noriu žūtbut išleisti *straight ahead* albumą, nes tokį repertuarą dainuoju visą gyvenimą, o albumo dar neįrašiau. Taigi dabar, greta turų organizavimo ir kūrybos, rengiu dar ir naują džiazo programą. Kai ji bus paruošta, žinoma, organizuosime ir *straight ahead* turą, kurio kelyje būtinai surengsime koncertų ir Lietuvoje!

Dėkoju už pokalbį.

Dainos menas „Organum“ salėje

Vokalinės kamerinės muzikos festivalis

IEVA KANANAVIČIŪTĖ

Kovo 16 – balandžio 7 dienomis „Organum“ salėje vyks unikalus ir savitas, Lietuvos muzikinėje kultūroje retas reiškinys – Pirmasis tarptautinis vokalinės kamerinės muzikos festivalis „Dainos menas / Art of Song“. Šešiuose festivalio koncertuose dalyvauja 14 atlikėjų iš Lietuvos, Vokietijos ir Ukrainos. Jų koncertinės programos pristato lietuvių, vokiečių, prancūzų ir ukrainiečių dainos meno pasaulinį paveldą, šiuolaikinę kūrybą bei naujas interpretacijos tendencijas. Įspūdinga dainos žanro teminė ir stilistinė įvairovė: tai dviejų dalių lietuviška programa, klasikinė vokiškosios *Lied* programa, ukrainietiško romano vakaras, prancūziška programa bei du konceptualūs rečitaliai, atveriantys beribes meninės dainos puoselėjimo galimybes.

Kovo 16 d. „Sapnų karūnuoti“. Festivalį pradės pasaulinio garso britų kilmės baritonas **Konradas Jarnot** kartu su pianistu Gustu Raudoniu. Koncerto programa eina vokiškosios *Lied* tradicijos keliu, nuo Ludwigo van Beethoveno ir Roberto Schumanno iki Richardo Strausso ir Albano Bergo dainų. „Dirbdamas su Jarnot atrandu visiškai naują požiūrį į muziką, atsisakau tokių klišių, kaip „istoriškai teisinga interpretacija“; išblunka ribos tarp „galima“ ir „negalima“,

Gustas Raudonius

Konrad Jarnot ORGANIZATORIŲ NUOTRAUKOS

abejones keičia drąsa, lieka vienintelis tikslas: kad muzika gyventų čia ir dabar, taip, kaip ji atliepia mūsų širdis“, – sako pianistas.

Kovo 20 d. ukrainietišku romansų vakaras „**Mano siela plaukia**“. Šis žanras reprezentuoja Ukrainos profesionaliąją muziką ir poeziją, čia glūdinčią didžią tautos dvasią, liaudies kūrybą, gamtos ir meilės lyriką. Žymiausių XX a. šalies kompozitorių ir poetų romansų vėrinį atliks Ukrainos nacionalinės operos solistė Kseniya Bakhritdinova-Kravchuk ir pianistė Viktoriia Shvets. Dainininkė pernai sėkmingai debiutavo Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre.

Kovo 24 d. koncerte „**Užmirštos dainos**“ Lietuvos publikai puikiai pažįstami sopranas Lina Dambrauskaitė ir pianistas Justas Čeponis atliks Claude'o Debussy vokalinės ir fortepijoninės muzikos šedevrus. Susiformavusio XIX a., prancūziškojo *mélodie* žanro ištaškos slypi liaudies melodijose, tačiau

remiamasi to meto poetų tekstais ir naudojama sudėtingesnė muzikos kalba. „Aš esu beveik tikras, kad jei Debussy gyventų šiais laikais, jis rašytų dainas Linai Dambrauskaitėi, nes kiekviena daina, atrodo, yra parašyta būtent jos balsui. Klausytojus neabejotinai praturtins šių dainų šviesa ir įspūdziai, kuriuos gali suteikti tik Dambrauskaitė“, – sako Čeponis.

Kovo 27 d. dainininkė Elena Sverdiolaitė ir pianistas Jonas Šopa atliks teminį rečitalį „**Pražūti malonumų sukury**“. Jo idėja gimė tyrinėjant žymios XIX a. Paryžiaus kurtizanos Marie Duplessis asmenybę, įkvėpusią Giuseppe Verdi sukurti operą „Traviata“. „Ši moteris, gyvenusi vos 23-ejus metus, paliko ryškų pėdsaką ją supusių menininkų ir visuomenės veikėjų atmintyje bei vaizduotėje, – pasakoja Sverdiolaitė – Literatūroje ir muzikoje matome šios kurtizanos portretą vyrų akimis. O kaip ji save suprato ir vertino pati? Būtent tai

man rūpėjo. Su klausytojais noriu pasidalinti tikrąja Marie istorija jos pačios lūpomis, o programoje skambėsiančios Liszto dainos ir Verdi arijos ją papildys ir iliustruos.“

Balandžio 3 d. baritonas Tomas Kildišius ir Nyderlandų pianistas Hansas Eijsackersas pristatys konceptualią programą koncerte „**Žmonių sapnai, gyvūnų sakmės**“.

„Man dainos atlikimas yra istorijų pasakojimas, o jas pateikti dainuojant – gražus ir stiprus būdas išreikšti emocijas, slypinčias tekstuose. Taip klausytojai gali suprasti ir pajauti teksto esmę, net jei tekstas parašytas nesuprantama kalba“, – sako pianistas. Koncerte skambės Franzo Schuberto, Maurice'o Ravelio, Nyderlandų kompozitorės Henriëtte Bosmans dainos bei ištraukos iš Felikso Bajoro „Sakmių siuitos“. „Dainuoti „Sakmių siuitą“ baritonui nėra įprasta, šis kūrinys skirtas aukštam balsui. Tačiau apie „Sakmes“ svajojau nuo pat mokyklos laikų“, – prisipažįsta Kildišius.

Balandžio 7 d. festivalio pabaigos koncerte dainos meno maratoną vainikuos dviejų duetų parengta lietuviška programa. Pirmoje koncerto dalyje „**Ar čia žemė, ar čia rojus?**“ pasirodys baritonas Modestas Sedlevičius ir pianistė Julija Sadaunykaitė. Skambės lietuviško modernizmo pradininkų, žymių tarpukario Lietuvos meno asmenybių kūryba: Juozo Gruodžio

dainos pagal poeto Kazio Binkio žodžius, išeivijos kompozitoriaus Kazimiero Viktoro Banaičio ir Konstancijos Brundzaitės kūriniai. „Koncertas, skirtas lietuviškai dainai, yra itin retas reiškinys mūsų muzikinėje scenoje. Jis tampa dar svarbesnis šiuo metu, visapusiškai apmąstant savo kultūros, nacionalinio identiteto prasmę bei vertę“, – teigia Sadaunykaitė.

Antroje koncerto dalyje „**Rauda pasauliui**“ mecosopranas Renata Dubinskaitė ir pianistė Jonė Pūnytė-Svigarienė dėmesį skirs XX–XXI a. moters požiūrio refleksijoms į būties trapumą ir žmogiškųjų išgyvenimų gelmes, kurias savo kūryboje atrado Konstancija Brundzaitė, Dalia Raudonikytė-With ir Raminta Šerkšnūtė. Apie festivalio idėją Dubinskaitė sako: „Klausytojai mane pažįsta daugiausia kaip baroko, senosios muzikos atlikėją. Tačiau dainos menas man labai artimas, nes jį ir XVII a. baroko muziką sieja ypatingas žodžio ir muzikos ryšys. Kaip teigė Claudio Monteverdi, muzika yra poezijos tarnaitė, jos paskirtis – išryškinti, sustiprinti, perteikti poezijos prasmes. Mane nepaprastai žavi baroko retorikos menas, muzikinė išmonė, siekianti sužadinti afektus pagal žodžių prasmę, ir laisvė atlikėjui improvizuoti, perteikti muziką pagal savo pojūtį – visa tai randu ir dainos mene.“

Anonsai

Pavasario balsai Nacionalinėje filharmonijoje

Pavasario pranašas gali būti ne tik paukščiai, bet ir muzika. Antai visus kovo 9 d. koncerte Nacionalinėje filharmonijoje skambėsiančius kūrinius sieja pavasario ir meilės leitmotyvas. Lietuvių operos žvaigždė Viktorija Miškūnaitė, italų dirigentas Gianluca Marcianò ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (LNSO) publiką suburs į koncertą „Pavasario balsai“, skambės Richardo Strausso guls giesmė – „Keturių paskutinės dainos“, Jurgio Karnavičiaus ir Roberto Schumanno muzika.

Simfoninės muzikos koncerto pradžia numatyta Jurgio Karnavičiaus simfoninė poema „Ovalus portretas“ – antrasis simfoninės pemos žanro pavyzdys kompozitoriaus kūrybinėje biografijoje. Poemą Karnavičius sukūrė 1927-aisiais – tie metai ryškiai žymėjo naują etapą, o kartu ir meilės Lietuvai įprasminimą jo gyvenime ir kūryboje. Tuomet iš Sankt Peterburgo (kur sėkmingai kūrė, koncertavo ir mokė) į Lietuvą sugrįžęs Karnavičių kolegą priėmė ne itin palankiai. Kompozitoriui, altininkui ir vokalistui

Viktorija Miškūnaitė, Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras D. MATVEJEVO NUOTR.

teko daug ką pradėti nuo pradžių, taip pat ir permąstyti iš Sankt Peterburgo kompozicijos mokyklos parsivežtus kūrybos principus bei lietuviškumo sampratą svarbą.

Koncertą pratęsiančios vokiečių vėlyvojo romantizmo atstovo Richardo Strausso „Keturių paskutinės dainos“ sopranui ir orkestrui – paskutinis kompozitoriaus meilės laiškas mylimai žmonai sopranui Pauline de Ahna. Išgarsėjęs monumentalioji simfoninėmis poemomis „Tilio Ulenšpygelio linksmosios išdaigos“ ir „Taip kalbėjo Zaratustra“ bei operomis „Salomė“ ir „Elektra“, gyvenimą baigdamas karo apsuptyje, Straussas atsigręžė į subjektyvius mirties apmąstymus muzikoje. 1950-aisiais, jau po kompozitoriaus mirties, publikuotas jo ciklas

„Keturių paskutinės dainos“ – vienas mirtį apmąstančių kūrinių, kurio tekstui buvo pasirinkti poetų Hermano Hesse's ir Josepha Freiherrio von Eichendorffo eilėraščiai. Ciklo tvyro ramybė ir susitaikymo jausmas. „Pavasaris“ – pati viltingiausia ciklo daina ir vienintelė, kurioje neminama mirtis, tačiau tai buvo pats paskutinis kompozitoriaus pabaigtas kūrinys.

Taip pat koncerte skambės Roberto Schumanno Simfonija Nr. 1 B-dur – pirmasis kompozitoriaus simfoninis kūrinys, sukurtas netrukus po vestuvių su kompozitore ir pianiste Clara Wieck. Schumanno žmonos dienoraščių įrašai byloja, jog „Pavasario“ pavadinimą simfonija gavo todėl, kad buvo įkvėpta vokiečių poeto Adolfo Böttgerio eilėrašcio „Frühlingsgedicht“ („Pavasario

eilėrašties“). Schumannas ilgai nesiryžo kurti stambios formos kūrinių simfoniniam orkestrui, tačiau paskaitintas žmonos dirbo greitai – simfonijos eskizas sukomponuotas per keturias dienas. Jau pabaigęs keturių dalių kūrinių, kompozitorius laiškuose draugui rašė: „Norėčiau, kad pats pirmasis trimito fragmentas skambėtų taip, tarsi jis nusileistų iš aukštybių, ragindamas pabusti. Toliau, įžangoje, muzika turi įteigti, kad pasaulis žaliuoja, o paskutinė dalis *Allegro* parodytų, kaip viskas atgyja.“

Pavasari atveriančiame koncerte su LNSO dainuosianti Viktorija Miškūnaitė (sopranas), buvusio Zalcburgo festivalio meno vadovo ir Berlyno valstybinės operos direktoriaus, režisieriaus Jürgeno Flimmo pavadinta spinduliuojančiu deimantu, tituluojama viena geriausių Lietuvos operos solisčių. Sukūrusi nemažai įspūdingų ir muzikos kritikų puikiai įvertintų vaidmenų operos scenoje, Miškūnaitė viso pasaulio publiką žavi atlikdama ir kitų žanrų kūrinius. Šį kartą Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje ji atliks vokalinės brandos reikalaujantį Strausso opusą.

Prie LNSO dirigento pulsto stosiantis italų batutos maestro Gianluca Marcianò – pagrindinis Taranto ir Materos miestų orkestro

Gianluca Marcianò M. BOMPASTOR NUOTR.

„Orchestra della Magna Grecia“ dirigentas, pagrindinis kvietinis Armėnijos valstybinio simfoninio orkestro dirigentas, muzikos ir scenos menų festivalio „Al Bustan“ Libano meno vadovas, „Chelsea Opera Group“ meno vadovas. Marcianò yra bendradarbiavęs su tokiais žymiais atlikėjais kaip seras Brynas Terfelis, Thomas Hampsonas, Elina Garanča, Danielle de Niese, Khatia Buniatishvili ir kiti. Dirigento repertuare vyrauja žymių operų arijos, tačiau jis mielai dirguoja ir instrumentinių bei vokaliųjų-instrumentinių žanrų kūrinius.

Koncertas „Pavasario balsai. LNSO, Viktorija Miškūnaitė, Gianluca Marcianò“ vyks kovo 9 d., šeštadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Visą LNF 83-iojo sezono programą rasite interneto svetainėje www.filharmonija.lt. Kviečiame pasinaudoti šį sezoną siūlomą abonementu ir laukiame Jūsų koncertuose!

LNF INF.

Mėnulis ir mirtis

ATKELTA IŠ 1 PSL.

ir atskirose frazėse, jautriai atskleidžiančiose nepasitikėjimą būsimo mis permainomis. Kaligula atvirai sako: „Ir jeigu man lengva žudyti, tai todėl, kad pačiam nesunku mirti. Ne, kuo daugiau galvoju, tuo labiau įsitikinu, kad aš ne tironas.“ Šiomis aplinkybėmis režisierius maksimaliai ir daug stipriau už patį Kaligulą leidžia reikštis visai aplinkai. Tai įdomus kelias, atvedantis link finalo, kai Kaligula prisipažįsta, kad neturi jokių idėjų, tiesiog naudojasi valdžia kaip kompensacija. Neatsitiktinai didelio stalo veidrodinis paviršius, atsuktas į žiūrovus, atspindi baimę, sunaikina ketvirtąją sieną ir tą patį jausmą leidžia patirti žiūrovams.

Dar 1969 m. Klaipėdos dramos teatre dailininkas Arūnas Tarabilda „Mindauge“, režisuotame Povilo Gaidžio, panaudojo veidrodžius, kurie „pritraukė“ žiūrovus prie sceninio vyksmo. Sovietinis komjaunimo, partinis kultūros veikėjas Lionginas Šepetys po šio spektaklio gastrolių Vilniuje tuos veidrodžius uždraudė. Tuomet Tarabilda scenoje pakabino mažytę plevenančią vėliavėlę, kuri keisdavo spalvas pagal spektaklio nuotaką. Veidrodžių kartais išsigąstama, jei tik juose leidžiama atpažinti save. Brazys, sekdamas Camus, veidrodžius naudoja kaip pagrindinį akistatos su savimi elementą. Prie veidrodžio Kaligula dažnai prieina, kažką neišklaidžiai murmėdamas, ir Kesoniją veda prie jo, daužydamas į veidrodžio paviršius, kuriame matyti jos atvaizdas. Kaligulai veidrodis tampa vis reikalingesnis pašnekiesiui savimi, kol paskutinėje scenoje tas veidrodinis sudūžta.

Spektaklyje režisierius išryškina nihilistines būsenas, būdingas šiuolaikinei visuomenei. Camus lūpomis jis atvirai kalba apie žmogaus patyrimui nepasiekiamą tikrovę. O tai reiškia, kad aplinkoje įsivyravauja *niekas*. Pats Camus tekstas, kaip veidrodžio šukės padalintas skirtingiems personažams, atveria daug temų, o režisierius labai sumaniai šias šukes leidžia susidėlioti pačiam žiūrovui.

Režisierius kuria blaškymosi, įtarumo, nerimo, slogių nuotaikų pasaulį, bet nesibodi spektaklį prismaigstyti sveiko humoro, kuris padeda susieti kai kurias scenas ir neleidžia filosofiniam tekstui tapti nuobodžia deklaracija.

„Kaliguloje“ svarbiausia mirties tema, aplink ją sukasi visos kitos. Imperatorius apie mirtį kalba lengvai, stebėdamasis, iš kur kitiems kyla klausimas „kodėl turi mirti?“. Apie mirtį prabylama įvairiuose kontekstuose, Kaligulai leidžiama ir režisieriumi tapti. Kai apkūnioji padavėja prabyla apie greitai pajūry pražysiančias mimozas, Kaligula surengia poezijos konkursą. Tema – mirtis. Pasiruošimas – viena

minutė. Mirtis prasmę neturi. Nušaujami visi, kurie bando ją įprasinti. Nugalėtojas tas, kuris apie ją nieko nesugeba pasakyti. Negyvi ne tik patricijai, bet ir patys save vaidinantys aktoriai – Aleksandras Kanajevs, Igoris Abramovičius, Maksimas Tuchvatulinas, Dmitrijus Denisiukas. Prie teatro teatre prisijungia ir Viačeslavo Lukjanovo Heliikonas, Artūro Aleksejevo Sciplijonas, Vladimiro Dorondovo Rufijus ir sąžiningai apie mirtį pagalvojęs Valentino Novopolskio Herėja, sakdamas: „Nors šiandien man labai baisu, kai ji ateis – šypsosiuosi.“ Ši scena – puikus įrodymas, kaip tekstas veikia patį režisierių, kaip aktyviai kuriamos situacijos, virstančios atviru, plika akimi regimu teatru. Jeigu Kaligula praneša, kad jis kaip maras, tai režisieriaus vaizduotė šią akimirką iškart pastebi. Brazys režisuoja prasmes, sukurdamas egzistencinę pasaulio vienetą.

Arturo Svorobovičiaus Kaligula išsiskiria iš savo pirmtakų – jo Kaligula eksperimentiškiausias. Brazys šiam vaidmeniui Svorobovičių pasirinko vengdamas bet kokių vaidybinių šampū. Režisieriui buvo svarbus ne tiek herojus, kiek jo augimo tragedija. Žiūrovams taip pat įdomu stebėti veržlų, impulsyvų, ieškančių, kam pateikti savo sąskaitas, Kaligulą. Svorobovičiaus Kaligula gyvenimą pasimatuoja sau. Bandydamas nusiplauti nuodėmes, jis net padus švarina batų valymo mašina.

Svorobovičiaus Kaligula – hamletišką, stebėdamas jį asociatyviai mintimis keliauji pirmąjį spektakliu. Brazys, kurdamas visiškai savarankišką spektaklį, tarytum susumuoja daugelio režisierių patatymus, gvildenusius egzistencinius klausimus. Tai, kas vyksta dabar, gali būti greitai nušluota nuo žemės paviršiaus, ir režisieriui pavyksta tai ne konstatuoti, parodyti, bet rasti būdų kiekvienam žiūrovui patirti asmeniškai.

Įsiminė Svorobovičiaus Kaligulos skausmingai išsakytas tekstas apie vienetą: „Ar tu esi patyręs vienetą? Poetų ir bejėgių vienetą? O aš? Kokią vienetą galėčiau patirti? Ne, tu nežinai, kad žmogus niekada

nėra vienišas! Mus visur lydi ir slėgia ateities ir praeities našta! Visi nužudytieji su mumis. Jeigu būtų tik jie vieni, dar pusė bėdos. Bet dar yra tie, kuriuos mylėjome, kurių nemylėjome ir kurie mus mylėjo, dar graužatis, troškimai, apmaudas, švelnumas, ištvirkėlis ir visi dievai.“

Aktorius dega savimi daugiau „lošdamas“, nei vaidindamas Kaligulos likimą. Jis taikliai intonuoja kaligulišką laisvės sampratą: „Esu laisvas kito žmogaus sąskaita.“ Banguojančios Kaligulos mintys – ne vien kaitos, bet ir atsiveriančio chaoso ženklas. Svorobovičiaus Kaligula nekenčia pasaulio, siekia nuo jo atsipulėti, bet negali, ir dėl to keršija.

Kaligula tampa svetimas ne tik pasauliui, bet ir pačiam sau, todėl pradeda naikinti save patį. Suardęs aplinką jis ima siekti nepasiekiamo. Pasaulyje nėra nei tvarkos, nei prasmės, todėl ir sąmonė atsiskiria nuo daiktiškosios aplinkos. Visa tai, kas spektaklyje atrodo nužeminta, subuitinta, pamažu tampa filosofiniu klausimu – siekiu to, kas neįmanoma: „Man reikia mėnulio arba laimės, arba amžinybės, ko nors, galbūt ir beprotiško, bet ne iš šio pasaulio.“

Režisierius žiūrovus nuolat vėdžioja už nosies: antrame veiksmo ant stalo gulintis arbūzas lieka nepanaudotas, netampa įtūžio „krauju“. O pasirodęs Jėzus Kristus ramiu tonu praneša, kad parašė „Bibliją“. Imperatoriumi Kaligula tapo trisdešimt septintaisiais metais, vadinasi, buvo praėję tik ketveri metai po Kristaus nukryžijavimo. Režisierius užbaigia šią temą, aktorių lūpomis išstardamas: „Nusišypsok, mums, Viešpatie!“ Taip sluoksnis po sluoksnio auginamas asociacijų klodas, vieniems reiškiantis tik žodžius, o kitiems – visą Rimo Tumino amžių, kurį paženklino tokio pat pavadinimo spektaklis. „Kaliguloje“ pamažu buitis atsitraukia: „Ši mirtis niekis, galiu tau prisiekti, ji tik ženklas tiesos, dėl kurios aš trokštu mėnulio.“

Imperatoriaus „smegenis“ – Herėją – vaidina Valentinas Novopolskis. Tokiam aktyviam Kaligulai buvo reikalingas ramiai prieštaraujantis, daug patirties turintis Herėja.

Liuda Gnatenko, Jekaterina Makarova ir Vladimiras Dorondovas spektaklyje „Kaligula“

Edita Gončarova spektaklyje „Kaligula“

Novopolskiui tinka vaidinti protingesnį už Kaligulą – jo sceninė patirtis išsiskiria visame spektaklio kontekste.

Visada malonu scenoje sekti Vladimiro Dorondovo personažus. Kiekvienam jų jis randa išskirtinių bruožų. Nustebino Artūro Aleksejevo raiškiai ir įtaigiai sukurtas Scipionas.

Kesoniją nuo pat pirmųjų scenų užburiančiai suvaidino Edita Gončarova. Ji išliko raiški kiekvienoje scenoje – net „contemporary“ šokį pašoko. Esant skausmo ir šokių deivei, jai buvo lemta ir japonę „sušokti“. Stebino aktorės mokėjimas raiškiai perteikti kiekvieną situaciją.

Režisierius nematomu būdu kuria spektaklio netvarką ir čia pat ją panaikina. Tam labai padeda „bufetavos“, liepiančios sąmokslininkams susitvarkyti, nes Kaligulai tai nepatinka. Jekaterina Makarova ir Liuda Gnatenko savo vaidmenis atlieka kaip gerame vaidybiniame filme. Jos visą laiką matomos, jos – aktyvus fonas, o veiksmui įsibėgėjus tampa svarbiausiomis siužetinio audinio „surišėjomis“. Visas „Kaligulos“ aktorių ansamblis pasirodė ypač sutelktas, brandus ir autentiškas – tikra

trupė, kurios nariai jaučia vienas kitą ir geba kurti organišką artistines struktūras.

Aktyvi Brazio režisūra ypač reikalinga visų personažų egzistavimui, nes tik tuomet jie gali įdomiai atsiverti, įsilieti į bendrą spektaklio audinį. Jie paklūsta režisieriui, kad galėtų tapti laisvi. Todėl daugelyje scenų aktoriai aktyviau vaidina nei taria tekstus. Gal tai priklauso ir nuo to, kad ne taip paprasta daugumai aktorių pirmą kartą sudėtingą tekstą scenoje sakyti lietuviškai. Be to, nors kompozitoriaus Manto Mockaus muzika kūriniu atžvilgiu taikli, akustinis fonas kartais tiesiog užgožia aktorių tariamas frazes.

„Kaligula“ nustebino mąstymo vaizdais ir plastiniu išradingumu, asociacijų gausa, kultūrinių bei istorinių detalių aliuzijomis. Režisieriaus dešinioji ranka buvo scenografijos ir kostiumų dailininkė Karolina Fiodorovaitė, kuri materializavo režisieriaus sumanymą, sceną pripildydama atributikos, o personažus rengdama pagal kiekvienos scenos prasmes. Ypač įdomu stebėti, kaip daiktai tampa bendratimimis. Pavyzdžiui, Kaligula, pranešdamas, kad „Laikas uždangai nusileisti“, pro langą žiūri į dangų ir čia pat uždengia žaliuzes. Filosofija virsta buitimi, buitimi – filosofijos veidrodžiu. Kaligula miršta kartu su besileidžiančia teatro uždanga.

Pabaigoje – keli išmintingo Heliokono sakiniai, taikliausiai apibūdinantys Brazio „Kaligulą“: „Ei, visi skubėkite čia! Dievai dar kartą nusileido ant žemės. Gajus, Cezaris ir dievas, pramintas Kaligula, jiems davė žmogišką pavidalą. Eikite šen, vargšai mirtingieji, tuoj pamatysite šventą stebuklą. Per ypatingą dievų malonę, suteiktą palaimintam Kaligulos viešpatavimui, jūs išvysite dieviškąsias paslaptis.“

Scena iš spektaklio „Kaligula“

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

Juokas išlaisvina šokį

Pokalbis su baleto artistu Laimiu Rosleku

AGNĖ ZĖRINGYTĖ

Laimis Roslekas – baleto artistas, 2005 m. baigęs Nacionalinę M.K. Čiurlionio menų mokyklą. Prie Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro (LNOBT) baleto trupės prisijungė 2004 metais. Sukūrė tokius vaidmenis kaip Droselmajeris balete „Spragtukas“, Radža Dugmanta balete „Bajaderė“, Paša Saidas balete „Korsaras“, Tėvas Lorenzo balete „Romeo ir Džuljeta“, Ginklnešys balete „Žizel“, Vilkas balete „Miegančioji gražuolė“, Kasandras balete „Arlekino milijonai“, Kapitonas balete vaikams „Daktaras Aiskauda“, Pomidoras balete vaikams „Čipolinas“, Profesorius balete vaikams „Užburtos akys“ (choreografė Edita Stundytė, 2022) ir kt. Nuo 2014 m. vadovauja LNOBT profesinei sąjungai.

Kada nusprendėte, kad šokis – jūsų sritis?

Stebuklingos istorijos papasakoti negaliu, nes viskas susiklostė paprastai ir žemiškai. Pradinėje keturmetėje mokykloje man patiko mergaitė, kuri lankė liaudies šokių būrelį. Ji pasiūlė pamėginti ir aš, žinoma, nulėčiau jai iš paskos. Visas tas laikas buvo labai gražus. Kai baigiau keturmetę mokyklą, būrelio mokytoja pastebėjo, kad esu muzikalus, artistiškas, ir pasiūlė stoti į Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyrių. Papasakojau mamai, ji šį sprendimą palaikė, nes jai buvo svarbiausia, kad nesišlaistyčiau gatvėmis. Tad pamėginau, įstojau, užsikabinu ir nuo tada prasidėjo mano, kaip šokėjo, kelias.

Prie LNOBT prisijungėte metais anksčiau nei baigėte mokyklą. Kokie buvo pirmieji metai teatre?

Tuo metu teatre leisdavo stažuotis, todėl taip ir išėjo, kad savo karjerą pradėjau dar nebaigęs mokyklos. Pirmas sezonas itin sunkus – reikėjo išmokti ir įsisavinti repertuarą. Kadangi tuo metu nebuvo tokių technologijų, kokias turime šiandien, daug ką teko mokytis iš VHS formato vaizdo įrašų. Kartu turi išsikovoti vietą, o tai padaryti galima tik vienu būdu – sunkiai ir nuoširdžiai dirbant. Tas laikotarpis buvo gana sudėtingas, todėl jo neromatizuočiau. Gerbiamas mokytojas Danielius Kiršys mus buvo išmokęs gerbti kiekvieną artistą ir kiekvieną darbuotoją, kad pats užsitarnautum pagarbą. Tos taisyklės visada ir laikiausi.

Išskirtinis jūsų, kaip šokėjo, bruožas – itin charakteringi vaidmenys tiek suaugusiems,

Laimis Roslekas balete „Užburtos akys“

Laimis Roslekas balete „Korsaras“

tieki vaikams skirtuose spektakliuose. Kaip manote, kodėl šie vaidmenys tenka jums?

Viskas prasidėjo dar mokykloje. Mokiausi išskirtinai gabių vaikų klasėje – su Jurgita Dronina, Romu Ceizariu, Tomu Ceizariu ir kt. – ir nuo pat pradžių žinojau, kad neturiu tokių klasikinio šokio duomenų, kokius turi mano bendraklasiai, ir nemačiau tikslo su jais konkuruoti. Man patiko aktorinio meistriškumo pamokos, kurias dėstė Aldona Adomaitytė, vėliau – Valentina Tarasova. Ten jaučiausi kaip žuvis vandenyje. Tuo keliu ir pasirinkau eiti. Prie to prisidėjo ir charakterinio šokio pamokos, kurios taip pat buvo prie širdies. Itin padėjo klasikinio baleto šokio mokytojo Kiršio žodžiai: „Kiekvienam savo.“ Ieškojau savo stipriųjų pusių ir stengiausi jas atskleisti, nemėginamas įrodyti, kad galiu padaryti tai, kuo iš tiesų nesu stiprus. Mano idealai buvo maestro Voldemaras Chlebinkas ir Aurelijus Daraškevičius, kuriuos teko garbė matyti šokant, kai tik atėjau dirbti į teatrą. Jie buvo didžiausias įkvėpimas, o vėliau perėmiau ir kai kuriuos jų sukurtus vaidmenis.

Kokie buvo pirmieji jūsų vaidmenys?

Vienas pirmųjų – dresiruotojas Kapitonas iš baleto vaikams „Daktaras Aiskauda“, jį prieš tai atliko

baleto solistas gerb. Daraškevičius. Neturėjau nuostatos, kad kažkas patinka mažiau ar daugiau, – griebdavau kiekvieną užduotį ir galimybę, nes žinojau, jog kitą kartą tokios progos gali ir nepasitaikyti. Kiekvienas vaidmuo kartais pavykdavo geriau, kartais prasčiau, bet tobulumui ribų nėra, visada galima ką nors pataisyti ir pagerinti. Nors eina devyniolikti mano karjeros metai, vis dar gaunu įdomių pasiūlymų. Neli Beliakitės Baltijos baleto akademija pasiūlė atlikti Skrudžo vaidmenį Charleso Dickenso „Kalėdų giesmės“ motyvais sukurtame spektaklyje. Šis vaidmuo buvo emociškai stiprus. Kūrybinė laisvė ir vaidmens dinamiškumas suteikė man daug džiaugsmo. O tai dar sykį įrodo, kad nesvarbu, ar tu atlieki vaidmenį LNOBT didžiojoje scenoje, ar mažesnėse scenose, svarbiausia – tavo asmeninis indėlis į kūrybinį procesą ir pagarbą žiūrovui, atėjusiam tavęs pasižiūrėti.

Daug ryškių vaidmenų byloja apie jūsų sukauptą patirtį. Kaip pasikeitė baleto kultūra nuo 2004 metų?

Visų pirma apie pokytį daug ką pasako kalba. Kai atėjau dirbti į teatrą, trupėje vyravo dvi kalbos – lietuvių ir rusų. Šiuo metu trupėje kalbama lietuviškai ir angliškai. Kaip didelį pokytį įvardyčiau ir paties repertuaro kaitą. Anksčiau jo

pagrindą sudarė klasikinės baletas, o dabar santykis tarp klasikinio ir šiuolaikinio baleto spektaklių išsilygino. Atėjo ir kitokių, drąsesnių žmonių karta, kuri nebijo apginti save ir savo nuomonę. Vis dėlto vienas dalykas liko tas pats – išsikovoti vietą galima tik sunkiai ir nuoširdžiai dirbant.

Su LNOBT trupe pasirodėte daugumoje Europos valstybių, taip pat Kinijoje. Ko pasisėmėte iš gastrolių?

Gastrolės yra darbas, tačiau kartu būna ir daug nuotykių. Per gastrolės įdomiausia susipažinti su kitų šalių kultūra, patirti, koks skirtingas žmonių supratimas apie pasaulį ir baleto kultūrą. Buvo įdomu stebėti Kinijos publiką. Prisimenu, salėje stovėjo prižiūrėtojai, kurie lazeriniu žibintuvėliu pašviesdavo patikrinti, ar žiūrovai iš tiesų laikosi drausmės stebėdami kūrinį. Kalbant apie baletą, man nesvarbu, ar šoku Lietuvoje, ar užsienyje – visur įdedu šimtą procentų savęs.

Ką jums reiškia humoras ir juokas?

Yra susidaręs stereotipas, kad baletas – itin rimtas menas. Tačiau per repeticijas humoras egzistuoja, dalinamasi juokeliais, kurie, mano nuomone, yra būtini. Humorą išlaisvina daugybę dalykų: atsiranda bendrystė, padedanti komunikuoti tarpusavyje. Kartą paklaustas, koks mano hobis, atsakiau, kad juoktis. Nesvarbu, koks humoras būtų – juodasis, sarkastiškas, paprastas, – jis išlaisvina.

Tai pritaikau ir vaikų spektakliams. Vaikai – mano patys mėgstamiausi žiūrovai, nes jų neapgausi, vaidmuo juos arba įtikins, arba ne, todėl į jų širdis stengiuosi patekti per juoką. Be to, vaikiškuose spektakliuose man suteikiama daug laisvės ir improvizacijos, o kaip artistui man tai itin svarbu. Naujausiame spektaklyje „Užburtos akys“ choreografė Edita Stundytė davė man visišką laisvę, už kurią esu labai dėkingas. Kartais tenka tą patį spektaklį šokti daug kartų ir kad neišsuktų rutinos ratas, kad nepanirčiau į nuobodulį, kiekvienam vaidmeniui ieškau naujų detalių.

Nuo 2014 m. vadovaujate LNOBT profesinei sąjungai. Kokią reikšmę kultūros pasaulyje ji turi?

Profesinės sąjungos esmė – nepriklausoma nuomonė. Tai nepriklausomas juridinis asmuo, išlaikomas pačių darbuotojų, suteikiantis galimybę turėti laisvą nuomonę. Taip pat ją iškomunikuoti, sukurti su darbdaviu konstruktyvų dialogą, rasti sprendimus ir pagerinti darbuotojų sąlygas. Žodžio

Greta Gyltė ir Laimis Roslekas balete „Stebuklingas mandarinas“

M. ALEKSO NUOTRAUKOS

laisvė – pagrindinė profsąjungos varomoji galia ir privalumas darbuotojams, nes darbovietėje ji įgalina kolektyvines derybas. Jos vedamos dėl darbuotojų sąlygų pagerinimo. Teatre mums pavyksta rasti bendrą kalbą ir bendrą interesą. Kaip vadovui, teko daug pereiti: į pareigas atėjau būdamas dvidešimt devynerių ir tuo metu buvau bene jauniausias profsąjungos vadovas Lietuvoje; prirėkė užsigauginti storą odą.

Kaip teatras formavo jūsų asmenybę?

Teatre praleidau devyniolika metų, daugiau nei pusę savo gyvenimo. Per tokį ilgą laiką teatras suformavo ir mano požiūrį, ir kritinį mąstymą. Čia dirbant galima pajusti didelę emocijų gamą: kyla ir nuoširdus pyktis, ir nuoširdi meilė. Meno žmonės pasaulį mato per kitą prizmę, subjektyvūs dalykai jiems dažnai būna daug svarbesni už objektyvius, tai irgi stipriai paveikia. Kartais su kolegomis pajuokaujame, kad teatras nelyg narkotikas – jis labai įtraukia ir sunkiai paleidžia.

Ko palinkėtumėte kitiems šokėjams?

Pagarbos sau ir aplinkiniams. Reikia išmokti gerbti žmogų. Jei tai mokėsite, bus paprasčiau ir dirbti, ir tobulėti.

Ką jums reiškia šokis?

Šokis – svarbi mano gyvenimo dalis, tačiau niekada nelaikiau savęs baleto šokėju, visada buvau baleto artistas plačiau to žodžio prasme. Su pagarba stebiu kolegas, kurie baleto spektakliuose atlieka techniškai sudėtingus vaidmenis, – jie yra tikrieji baleto šokėjai, o aš – baleto artistas, nes tai geriausiai mane apibūdina.

Dėkoju už pokalbį.

Nuo ko mirė drovaus Panevėžio ginekologo žmona?

Juozo Miltinio dramos teatro gastrolės Vilniuje

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Į nepavydėtiną, Kafkos plunksnos vertę situaciją pakliuvęs Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatro (JMDT) kolektyvas intensyviai gastroliuos po Lietuvą tol, kol gaisrininkai pagaliau leis jiems sugrįžti į ką tik suremontuotus ir, regis, pagaliau kūrybinio žydėjimo išstiktus teatro namus. Kol kas tuo džiaugiamės tik mes – Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Kuršėnų, Tauragės teatro žiūrovai, ateinančius mėnesius turėsiantys galimybę pagaliau pamatyti naujausius panevėžiečių spektaklius. Maloniai stebina ir sudėtingu metu pavydėtinai lojalūs kolegos – savo erdvėse Miltinio teatrui vaidinti ir net išleisti premjerą leido Panevėžio muzikinis teatras ir Panevėžio teatras „Menas“.

Vasario 23 ir 24 d. „Menų spaustuvių“ Vilniuje parodytos dvi praeitų metų rudens JMDT premjeros – režisieriaus Agniaus Jankevičiaus dviejų dalių nuotykis „Tas keistas nutikimas šuniui naktį“ ir dramaturgo, režisieriaus, choreografo bei scenografo Jo Strømgreno vienos dalies kvazifilosofinė melodrama „Feromonai“. Nepasitikiu oficialiais spektaklių aprašais, pernešy gerai žinodama, koku būrimu iš tirščių dažnai tampa noras aprašyti ir kartu parduoti šviežią spektaklį, todėl norėčiau pradėti nuo tikrųjų žanrinių abiejų spektaklių apibrėžčių.

Tam, kad būtų įkūnyta pamažu nacionaline mūsų teatro vertybe tampančio Strømgreno idėja – sukurti klasikinę „photodramą“, jo naujausiam pastatyme Panevėžyje turėjo susitikti du menininkai – baltos spalvos esmę tobulai juntantis režisierius ir visą milijoną juodos atspalvių gebantis suvaldyti fotografas Arvydas Gudas. Žmonių širdyse nespaltvota fotografija vis dar užima ypatingą vietą. Nepaaiškina magija, paslaptįingumas ir noras įžengti į prieš akis plytintį monochromišką kadrą – maždaug tokius jausmus išgyvename kas kartą žvelgdami į nespaltvotą fotografiją. O jeigu jis tampa pagrindiniu scenovaizdžio elementu? „Feromonuose“ matome visiškai tuščią sceną, už šešių aktorių – tik didžiulis ekranas, kuriame nuosekliai, nevengiant lyrikos ir sentimentalumo, pasakojama žmogiškų santykių istorija. Mažas stebuklas: įvilktą į juodą-baltą estetiką ši santykių drama tampa efemeriška, čia išgyvename netikėtai iš rankų slystančio laiko iliuziją ir būtent čia gimsta naujas mitas – Panevėžio, meilės ilgesio kupino miesto, mitas.

Sodrios emocijos ir jausmų pustonai neatsiejamai susipina su

nespaltvota fotografija. Nespaltvotas kadras vienam mirksniui užfiksuoja pačią žmogaus sielą, o ji gali būti nepaprastai graži – Mindaugo (Mindaugas Ancevičius), Ievos (Ieva Brikė), Tado (Tadas Gryn), Urtės (Urtė Povilauskaitė), Tomos (Toma Razmislavičiūtė), Jorio (Joris Zaliauskas) geriausios, šviesiausios žmogiškosios savybės tampa spektaklio *spiritus movens*. O kuo čia dėta šio teksto pavadinime minima drovaus Panevėžio ginekologo žmona? Ji tampa beveik apčiuopiama subtiliame spektaklio kūrėjų gebėjime į lyrišką, melodramatišką „Feromonų“ struktūrą prismaigstyti aštrių juoko, humoro minų. Visiška laisvė bent valandą scenoje pabūti juokingiems, sutrikusiems, išmuštiems iš visų įmanomų santykių normų ir žmogiškosios būties tradicinės refleksijos rėmų – dar vienas, ko gero, didžiausias, panevėžietiško „Feromonų“ privalumas.

Jau du dešimtmečius profesionaliai lietuviškai scenai intensyviai kuriantis Jankevičius per metus išleidžia vidutiniškai tris premjeras. Teatriniai sezonai keičiasi greičiau negu užsklanda mano kompiuterio ekrane, bet atėjęs į naujausią šio režisieriaus premjerą nenumaldomai rasi tik jo kūrybiniam braižiui būdingas dedamąsias. Mano galva, tai mentalinio paribio žmonės, keliais niuansais reprezentuojami karikatūriški, deformuoti, atgrasūs personažai, nusivylimas ir neslepimas pasibjaurėjimas savo laiku ir esama sociumo sankloda, papročiais, idėjomis, gana dažni ir desperatiški bandymai įspirti seniai mirusiems dievams bei, žinoma, bendradarbiavimas su scenografe Laura Luišaityte.

Spėčiau, kad šį kartą būtent dailininkės pastangomis „Tame keistame nutikime šuniui naktį“ atsiranda globalaus idėjinio apibendrinimo ir netikėtos vilties, kismo motyvai. Iš pažiūros dailininkė tiesiog sąžiningai išpildo kūrybinę užduotį – iš pabirusių geometrinių luitų sukonstruoti TV studiją, kurioje galima išsipasakoti

Scena iš spektaklio „Feromonai“

A. GUDO NUOTRAUKOS

slapčiausias net ne paribio, o šiame spektaklyje egzistuojančių žmonių funkcijų, tipažų patirtis, skirtas savo ekranuose suvartoti lygiai tokiems patiems žmonėms-funkcijoms. Kuo šiame „Santa Sangre Show“ transliuojama istorija banalesnė, tarkime, apie sodo šakėmis nudurtą kaimynės šuniuką, tuo daugiau emocijų putų toje studijoje bus ištaškyla ir tuo gausesnės įplaukos plūs už tiems patiems šunžmogiams skirto ėdesio arba antkaklių reklamos rodytą. Bet netikėtai dailininkė sugalvoja pamėtėti ir viršū tris šviečiančius kubus, šviesų dailininkas Paulius Jakubėnas užlieja sceną gryna, saponiška spalva, ir štai prieš mūsų akis jau ne TV muilo virimo kubilas, o sąlygiška kolona, amžinai akimirkai sustingusi ore, prieš nugriūdama ant šono. Ir įžambiai pakabintoje ekrano juostoje staiga ima vaidintis ne groteskiškos reklamos, o siurrealistinė žmonių šešėlius įkalinusi užmaršties upė – nuoširdžiausi komplimentai spektaklio videomenininkui Arvydui Gudui. Išižiūrėjus galima atpažinti tų pačių emocijų iššėdosis mintančių žmonių-funkcijų veidus. Jie žiopčioja, rodo mums primityviai buginančius ženklus, o galiausiai pamažu atvirsta tikroju graikiškos tragedijos chorą, užėmusiu deramą

vieta bendrauti su dviem pagrindiniais aktorais.

Jei reikėtų žiūrovui paaiškinti, kokia abiejų Vilniuje rodytų panevėžiečių spektaklių giluminė sąsaja, ištarčiau aktorės Tomos Razmislavičiūtės pavardę. Viena stipriausių Panevėžio trupės aktorių abiejuose pastatymuose nesitaupydama dalinasi dvasine jėga, psichofiziniu lankstumu, gebėjimu tiksliai pagrįsti ir niuansuoti kiekvieną savo personažo mikroemociją ir judesį. Bet visų pirma tai žmogus, turintis plieninį vertybinį stuburą, tiek gyvenime, tiek profesijoje. Šioje istorijoje apie autistinio spektro sutrikimą turinčio paauglio akistatą su rūpia gyvenimo tikrove, su pasaulio chaotiškumu ir visa kurtinančia banalybe aktorė priversta atlaikyti nepakeliamą būties svorį, visa klaikybe užgulanti iš pažiūros trapios, santūrios, išmintingos moters pečius. Kuo dažniau kiti personažai apeliuoja į Razmislavičiūtės vaidinamos mokytojos Šivon gebėjimą kalbėti, bendrauti, išgirsti ir galiausiai suvaldyti, įtikinti, nukreipti įnirtingai apie mus visus knygą rašantį paauglį Kristoferį Buną, tuo skausmingesnės kaukės krinta nuo pačios mokytojos. Niekada nepritapusi prie daugumos ir sąmoningai neleidžianti sau susiliesti su žmonių-funkcijų sceniniu

choru, ji spektaklyje priversta nueiti savo virsmo kelią: nuo, atrodytų, savimi neabejojančios, nuo aplinkos atsiribojusios, į profesinį tikslą preciziškai susikoncentravusios iki emociinio Kristoferio atsivėrimo išsigąstančios, už visą žinystės ir užtikrintumo ribos atsidūrusios moters – tik trys sceninio veiksmo valandos, bet jose telpa viso brandaus žmogaus gyvenimo metafora.

Aktorius Dainiaus Jankausko, pasirodančio pirmame veiksmo, scenoje mes nesulaukiame. Jo Kristoferis pradžioje naudojamas kaip savotiškas stebėtojas arba veidrodis, kuriame atsispindi aplink jo asmenį susikoncentravusių personažų poelgiai ir vertinimai. Į šio ypatingo žmogaus pasaulį režisierius Jankevičius mus įveda palaipsniui, leisdamas įsižiūrėti ir įsiklausyti. Sulaukus Kristoferio mane labiausiai suglumino fiziologinis personažo charakteringumas: įkyrus judesių pasikartojimas, specifinės balso moduliacijos, lokalūs ir visada netikėti emocijų proveržiai – akivaizdu, kad kurdamas personažą aktorius atidžiai stebėjo aplinką. Veiksmo sukoncentravimas aplink tokį pagrindinį herojų staiga įžemina visą spektaklio prasmę ir krūvį, jis tampa beveik realistinis, fiziškai apčiuopiamas, tuokart gelbsti tik pačioje pjesėje užkoduotas stiprus sąlygiškumo principas.

„Nenormalumas“ mene iš principo tampa nebeįdomus. Mums daug aktualesnės bendražmogiškos nuostatos ir privalomos taisyklės, kurių lankstumą ir mobilumą kasdien tikriname realiame gyvenime. Spektaklio „Tas keistas nutikimas šuniui naktį“ herojus Kristoferis privalo nuolat išlikti budrus, stengdamasis perprasti abejotinas žmonių santykių normas. Netikėtai tai priverčia žiūrovą pažvelgti į save iš šalies, įlįsti į Kristoferio kailį, pamatyti pasaulio reiškinius jo akimis – tokia savita teatrinė terapija ir didžiausia naujausio režisieriaus Jankevičiaus pastatymo vertė.

Scena iš spektaklio „Tas keistas nutikimas šuniui naktį“

Šviesos fosilijos, o gal tuštumos

Gasparo Zondovo ir Antono Lukoszevieze's parodos Vilniuje

AGNĖ NARUŠYTĖ

Vilniuje parodos atsidaro ir užsideda pagreitėjusiu tempu. Į kasdienybę nebetelpa. Ypač tos, kurios nepakeliui. Kartais iš įprastų trajektorijų išstumia atidarymas, kartais – žinojimas, kad kažkas tuoj užsiders. Šikart – abu variantai. Galerijoje „Drifts“, įsikūrusioje T. Vrublevskio gatvėje, prie Katedros, buvo paskutinė diena, kai veikė jauno menininko Gasparo Zondovo paroda „Dubio“. Užsukau eidama į violončelininko, fluksuojančio kompozitoriaus ir fotografo Antono Lukoszevieze's parodos „Dramblys peizaže“ atidarymą Prospekto galerijoje, kuri yra beveik prie Seimo. Atsitiktinis pabaigos ir pradžios sutapimas sujungė dvi patirtis, ypač kai galvodama apie pirmąją Gedimino prospektu žingsniuojanti link antrosios, tarsi nešdama tai, ką matei, link to, ką dar išgirsi ir išvysi.

Į Zondovo parodą atėjau labai vėlai – sulaukė netikėtos paskaitos ir susitikimai. Menininkas buvo užsukęs pasikalbėti, bet jau išėjo. Maloniai priima galerijos šeimininkė Jolanta Laurent. Pavaišina kava su pienu. Pasakoja apie kūrinius – iš ko ir kaip jie padaryti, apie ką mąstė tai darydamas menininkas. Klausausi, bet žiūriu tarsi paraleliai, leidžiu galvoje formuoti medį skaptuojančio, plastikines formas liejančio menininko vaizdiniai, o pati matau efemeriškas skulptūras, kuri matau beveik vien šviesa.

Zondovas – dizaineris, skulptorius, piešėjas, be to, modeliuoja 3D. Taip jis pristatomas parodos lanktinuke, per kurį susipažįstu su juo netiesiogiai. Parodos idėja įkvėpta pokalbio su paleontologe Natalija Jagielska: „Jūs nematote nei formos, nei paties gyvio, nei organizmo pavidalo – matote tik cheminių medžiagų spyglius, galimai reprezentuojančius patį gyvūną. Bet vėlgi, norėdami sukurti tokius spyglius, pirmiausia turite sunaikinti fosiliją.“ Matau baltą parodos erdvę suvirpinančias peršviečiamas figūras ir tarsi iš tos pačios šviesos lengvai pieštuku suformuotus augalus – lyg medžius, lyg grybus, kurie nepanašūs į dabartinio pasaulio gyventojus. Tai kažkas senovinio, priešistorinio, gyvenusio Žemėje prieš milijonus metų. Arba ne, nes tie augalai išdygo menininko vaizduotėje, o dabar jų piešiniai apsaugoti metaliniais rėmais, kuriuos menininkas sukonstravo pats, kreipdamas dėmesį į kiekvieną varžtelį. Suprantu kodėl – šitaip suveržti piešiniai atrodo lyg iš muziejaus saugyklos ištrauktos fosilijos, o ne kaip paprasti popieriaus lakštai. Jie tik trys, ir todėl – dar prabangesni, retesni, prašosi įdėmiau apžiūrėti. Nors neįvardyčiau, ką matau, nes formų negaliu susieti su jokiais

vardais, pagerbiu šių nepažįstamų būtybių būtį tylą ir klausausi toliau.

Menininkas drožė (ar kitaip gamino) medines skulptūras – kiekvienam kūriniui po dvi, tarsi atspindinčias viena kitą veidrodyje. Tada liejo ant jų plastiką – „nuėmė“ formą. Tas formas sudėjo į vieną iš dviejų pusių išgaubtą lakštą, taip sukurdamas negatyvų tūrį, tarsi oro fosiliją, apsaugotą plastiko luobu. Pasakui ieškojo apšvietimo. Kiekvienas objektas apšviestas vis kitaip – tai tiesiogiai, tai ne, kad pagautų tik atspindį nuo sienos. Tuomet atrodo, kad tuštumą formavęs daiktas buvo vis iš kitos medžiagos – iš medžio, iš vandens, iš kambarinių augalų ar iš betono. Kitame kambaryje atspausdintos 3D formos skaidrios, nors yra ir plastiko kubuose „įklimpusių“

Plastikas, žinia, išliks ilgiau nei žmonių civilizacija. Jis ir bus ta fosilija. O gal ir pats prisidės prie žmonių fosilizavimo, sunaikindamas biologiją ar bent dalį jos. Plastiką uždarys dabarties biomasę kapsulėse, o tada išorėje rasis visai naujos mutacijos, nauji augalai ir gyviai, panašūs į tuos nupieštus grybus-medžius. Galbūt tie nupieštieji ir priklauso Žemės laikui ne prieš, bet po milijonų metų, kai mūsų karščiuojanti civilizacija su savo karais ir nerimais dėl klimato kaitos bus saugiai uždaryta plastiko pakuotėse. Įrėmintą ir apžiūrimą būsimų, dar nė neišsivaizduojamų gyvybės formų lyg zoologijos sode.

Užnešė į šalį. Galerijos šeimininkė laiku perspėja neieškoti čia nuorodų į klimato kaitą

Gasparas Zondovas, „Rinocaphylla“. 2023 m.

A. KAIKARIO NUOTR.

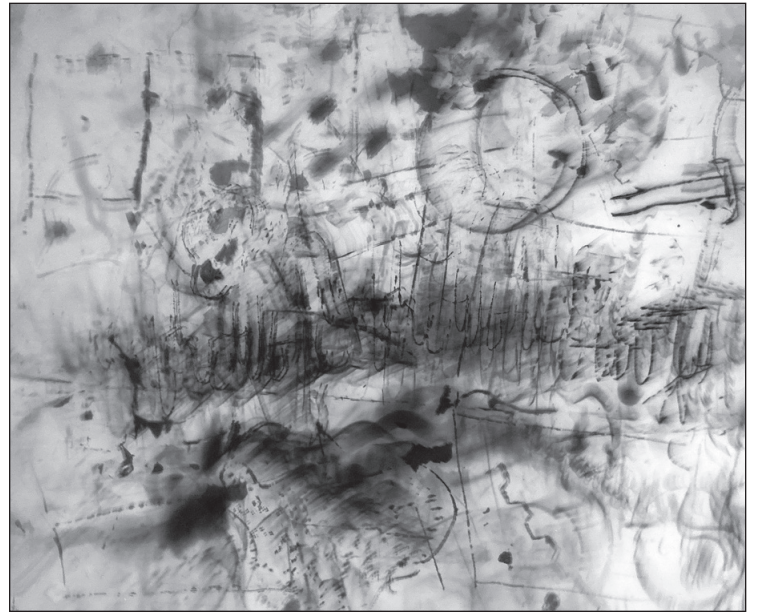
juodųjų žvaigždžių. Žinios apie gamybos mechaniką kursto vaizduotę, kuri jau piešia patį menininką kaip fosilijų demiurgą, ruošiantį mūsų civilizacijos liekanas ateičiai.

ir katastrofas. Viskas yra kur kas paprasčiau – tereikia susigrąžinti estetinę žiūrą. Tai, ką matau, yra menininko būsenos, poetinio nusiteikimo išraiška, artima šiems

Anton Lukoszevieze, „Waltzes Walser 1“ („Walseris valsuoja 1“), 1-as kambarys „Horizontali muzika“, fragmentas. 2024 m.

AUTORIAUS NUOTR.

Anton Lukoszevieze, 2-as kambarys „Atminties žemėlapiai“, fragmentas. 2024 m.

AUTORIAUS NUOTR.

sakiniam iš lankstinuko: „...tačiau dabar, bent trumpam, užuot pasidavus šio nekantraus pasaulio reikalavimams, renkuosi atsiduoti nuoboduliui. Priimu jį ne kaip tuštumą, o kaip sąmoningą spaudimo nuolatos judėti nepaisymą. Mėgaujuosi šia reta prabanga ir tyloje atrandu paslaptinę dubiofosiliją.“ Nuobodulys ir abejonė – daugeliui pažįstami gyvenimo palydovai. Visi žino, kad geriausi kūriniai atsiranda iš nuobodulio, kuris sustingdo laiką į kasdienybės fosiliją, o tada priverčia skirti laiką – kad išjudintum pažįstamas formas abejone, nusteptum išgaudamas stebuklą „iš beveik nieko“. Štai priešais tave – šviesos nulipdytas kažkas. Kol nežinai, kaip įvardyti, smalsumas liečia, analizuoja paviršius, atmintis karštligiškai rausiasi po žinių katalogus, mintis skrieja ir reikšmės apsisverčia – atsidavus nuoboduliui, paradoksaliai paneigiamas beprasmybės jausmo sukeltas nuobodulys. Virsmas toks radikalus, kad niekada jau neliksi tuščias, nes kiekviena tuštuma brandina fosiliją.

Panašiai ir aš ganau akis po tuos šviesos įdubimus – dubiofosilijas. Net nenoriu įvardyti ar atpažinti. Taip, viener matau medžio faktūrą, kitur – betono. Buvusio medžio ir buvusio betono. Nes jų nebėra – tai tik šviesos haliucinacijos, kurių neapčiuopsi ir nesudėsi į kartoteką. Net nenufotografuosi taip, kad galėtum perduoti kitiems. Tenka pasakoti, bet ir žodžiai bejėgiai perteikti šviesos skulptūras, kurios gyvos ir keičiasi vaikstant ratu, žvelgiant vis iš kito tašo. Žinai, kad plastikas, bet atrodo, kad ore virpa sugauta ir įkalinta šviesa, ką tik atskriejusi iš kosmoso, nežinia kokių transformacijų liudininkė, o gal priežastis. Ji virpa, banguoja, spygliuojasi, ardo, švelniai liula, glostydama nesamo objekto paviršių tarsi žvėries kailį. Kartais ji vos blyksteli ir kai prieini pažiūrėti iš arčiau, įsitikinti, blyksnis pabėga, matai tik neaiškiai pusšviesėje gėstančią formą, nepagaunamą nei pirštais, nei akimis,

nei žinojimu. Parodoje gali pasijusti lyg ateivis, stebintis žmonijos palikto plastiko fosilijas ir nepajėgiantis suprasti šitos save sunaikinusios-išsaugojusios civilizacijos.

Vis dar mintyse čiuopdama tuos nepagaunamus šviesos padarus einu Gedimino prospektu. Nemačiau nei žmonių, nei laiko, ir tokia atsiduriu Prospekto galerijoje.

– Gaila, muzikos negirdėjai, – sako ten jau pusvalandį besisukinėjantys, į pradžią suspėję draugai.

Gaila, bet nieko tokio, pabandyčiau išsivaizduoti ar išgirsti, ką „groja“ fotografijos. Nes juk įžanginis vestibiulis ir pavadintas „Horizontali muzika“. Ten ant fotopopieriaus, tarsi rūdijančio metalo paviršiaus, pripėduota stačiakampių natų, kalibrškai išrašytas horizontas. Arba sujungtos dvi fotografijos, du kadrai, beveik tokie patys, bet akivaizdžiai nuslystantys vienas nuo kito per puslonį ar aukščiau / žemiau. Šią parodos dalį anotacijoje palydi šveicarų rašytojo Roberto Walserio citata: „klausydamas muzikos visada jaučiu lygiai tą patį – kažko trūksta. Niekada nesužinosiu šio švelnaus liūdesio priežasties, niekada jos neieškosiu.“

Verčiau jausti tą trūkumą, kai garsai pliumpteli į sąmonės gelmę, o paviršiuje palieka nubanguojantį ratilą, trukdantį užpelkėti kasdienybės rūpesčiais, kurie yra tik buitūs. Antono Lukoszevieze's fotografijose daugiau kažko trūksta negu yra. Vėliau net neprisiminsiu, kas ten buvo. (Dabar telefone dar nesunku rasti peizažą su ratilu ežere ir juoda saule, šalia paraudusio miesto stoviniuojantį žmogų ir kelias natas iliuminatoriuje, kurių skambėjimą šiek tiek įsivaizduoju.) Išliks tik mano sąmonę užliejanti pilkuma ir vos juntama slinktis nuo vieno prie kito, šiek tiek primenant Algidro Šeškaus judėjimą su fotoaparatu po lapkritinį sovietmečio Vilnių. Žengi žingsnį – čekšt. Žengi kitą – vėl čekšt. Erdvė ir laikas pasislinko, bet taip nežymiai, kad neužčiuopi

NUKELTA Į 9 PSL.

Atkuriamo laiko saugyklos

Arturo Bukausko paroda „Atriškite ir leiskite jam eiti“

MARIJA MARTINAITYTĖ

Tamsi, metalinių pastolių porėtu kiautu padengta saugykla. Iškaba, įspėjanti atsargiai vaikščioti. Strypai ir vietomis tvarkingai, o pakraščiuose chaotiškai sumestos plieninės plokštės dengia beveik visą erdvę. Taip Arturo Bukausko parodoje „Atriškite ir leiskite jam eiti“ transformuojasi įprastai akinaimai balta „Titaniko“ pirmo aukšto salė (parodos architektūrą kūrė Mindaugas Reklaitis). Kiekvienas žengtas žingsnis čia aidi, rėžiasi į plieninį kietą grindinį. Bet tai ne vienintelis garsas šioje šaltai tamsoje vietoje – visur pasklinda iš nežinomų šaltinių girdimas ūžimas, neįtikėtai atsimušantis į visus metalu dengtos erdvės užkaborius (parodos garso takelio autorius Benas Buivydas). Čia sklinda ne tik garsas, bet ir iš kokio kampo ar plyšių išsyranti šviesa arba ją pagaunanti detalės: švytinčios

neoninės oranžinės pastolių etiketės, žaliai šviečiantis išėjimo ženklas, iš metalo porų kylanti mėlyna šviesa, iš ertmių grindyse – balti judantys ir nuolat kintantys vaizdai.

Atsiduriame tarp dabarties ir praeities ištirpstančioje erdvėje. Čia atkuriamas vis bekintantis ir vietoje nenustovintis laikas, rišliai neužfiksuotas, smalsumą labiausiai sužadinantys jo nežinomi simboliai, pėdsakai. Atkasinėjami neaiškaus laiko simuliacrai – užpustytos fosilijos. Bandomi atkurti seniai išnykę ir nematyti vaizdiniai. Atkuriamos animuotos fosilijos, pereinančios nuolatines cikliškas transformacijas, kartais pametančios savo dalis, trupančios, išnyra iš šviečiančių parodoje atsirandančių ertmių. Metalinė porėta danga ant grindų vietomis prasiskleidžia ir ten matomi iš apačios šviečiantys ekranai su rastais ar sukurtais radiniais: paprastai ornamentiška linija ant smėlio pavirsta asfaltą primenančiu vaizdiniu, abstraktūs mineralai

Arturo Bukausko parodos „Atriškite ir leiskite jam eiti“ fragmentai

A. N. NUOTRAUKOS

tampa skeletais, o akmenys – kaulais... Tik šios fosilijos slepiasi ne vien po uolienomis, žemės grumstais, pelenų sluoksniais ar smėlio smiltelėmis, bet ir po žmogaus sukurtais, sunkiausiai pralaužiamais barjeriais – plastikų, betonu, plienų, asfaltu, nuolaužų sluoksniais ar kitomis nebūtinai fizinėmis dangomis, kurios pasireiškia įvairiomis formomis (informacijos srautais, dingstančiomis žiniomis ir užmarštimi).

Neatpažįstamo laiko sluoksniuose ieškomomis ir atkuriamomis fosilijomis tampa ne tik aiškūs fiziniai jų pavidalai, bet ir įvairūs pasakojimai. Jie taip pat išnyra iš atvertų ertmių ir kartais yra sunkiai

iššifruojami. Parodoje po plieno sluoksniu įsikuria ekranai ne tik su vaizdiniais, bet ir su vaizdinius sužadinančiais žodžiais. Iš metalo duobių iškyla mėlynu neonu nušvintantis trumpas pasakojimas, kurio nei pabaiga, nei pradžia nėra visiškai aiški, aprašomo laiko gijos susipina: žmonės, norintys, kad juos ilgai prisimintų, miršta ir tampa mumijomis, dėl karo nuo priešų slepiamas mumijas radę žmonės juos vėl palaidoja, ir tai tęsiasi amžiais – mokslo fikcinė pasaka be galo.

Tačiau tie atkasti ir iš gelmių girdimi, vis kartojami pasakojimai dyla, pradeda nykti. Kai kurie pakinta, kai kurie trumpėja, kol visai

išnyksta. Lieka tik jų pėdsakai, pasimetę fragmentai, nebesidėliojantys į suprantamą ir perskaitomą tekstą. Taip nutinka ir su tekstais, atsirandančiais ant ekspozicijos erdvės sienų. Čia cituojamos parodos anotacijos (autorius Jurijus Dobriakovas) ištraukos. Tik jos kiek pakitusios: dalis žodžių išsibarstę, dingę, likę žodžiai lyg rebusus kviečia atgiminti šalia jau nebesančius, jų ieškoti. Bet tie nukritę žodžiai pažirę į dar neatvertas, neatkastas ertmes, plyšius ir laukia būti atrasti, iš naujo atkurti.

Paroda veikia iki kovo 9 d.
VDA parodų salės „Titanikas“
(Maironio g. 3, Vilnius)

ATKELTA IŠ 8 PSL.

nei euforijos, nei pasakojimo. Yra tik tekėjimo pojūtis, paties laiko, pačios būties. Antono parodoje tai suskamba kaip horizontali ėjimo muzika, neskriejanti į aukštybes, bet vinguriuojanti pažeme, kirbinanti viduje įtemptą liūdesio stygą. Švelniai erzinti žemais violončelės dažniais, kad per daug neskandėtų. Antroji parodos erdvė – linksmoji, energingoji muzikinės kompozicijos dalis. Tai akivaizdu iš pirmo žvilgsnio. Nes sienos apkabinėtos spalvotais beveik kvadratais. Vestibiulyje dar matei objektus, bet čia nieko įvardijamo nepamatysi – tik spalvų ir šviesų pliūpsnius, subraižymus, kurie nieko nereiškia, o galbūt tai yra man neįskaitomi intertekstualūs hieroglifai. Juk šiais spalvos gestais menininkas kuria „Atminties žemėlapi“. Jo protėviai dar 1908 m. emigravo į Didžiąją Britaniją iš Lietuvos, kur turėjo Penkinių dvarą, dabar jau sunaikintą karų ir okupacijų. Grįžęs į Lietuvą Antonas mėgina prisiminti tai, ko niekada nematė, įsivaizduoti

savo šeimos valdų žemėlapius, pažymėtus vieninteliu senelio pasakojimu apie tai, kaip jis leisdavėsis rogutėmis nuo kalnelio prie ežero. Šis žieminis vaizdas neužpildo tos vietos, kurioje gyveno ne viena karta, mentalinio žemėlapio. Bet nebėra žmonių, kurie galėtų papasakoti daugiau. Tad Antonas ima spalvotą fotopopierių, spalvos filtrus, uždega telefono žibintuvėlį ir piešia šviesa (tiesa, dar prieš tai paraižo ant popieriaus uždėtą juodą paviršių). Galbūt tikėdamasis, kad jo kūnu, jo gestais kalbės ląstelėse įrašyta šeimos biografija.

Nemačiau jo piešančio, bet mačiau man pasakojantį – iliustruodamas kūrybos būdą Antonas ne tik mojavė telefoną laikiančia ranka, bet ir lingavo visu kūnu, tarsi šoko. Todėl tie išraižyti, violetiniais, rožiniais, žaliais pliūpsniais nutaškinti, rašalinių ežerai užlieti kvadratai yra ne šiaip šviesos raštas, bet šokis. Šokis pašonės kambaryje, kurį sapnuodavo „Tvin Pykso“ detektyvas – jis matė, bet negalėjo suprasti žodžių, perskaityti rebuso. Ir aš matau, kaip Antonas šoka, man gražu, bet jo surašytų rebusų neperskaitysiu. Galiu tik atsiduoti spalvų

poveikiui. Nes spalvos, pagal senas sinestezijos teorijas, turi garsinius atitikmenis. Ką ten teorijas! Dar vaikystėje mėgau animacinį filmuką (pavadinimo nebeprisimenu), kuriame groja spalvų orkestras – muzikos instrumentai skleidžia spalvas, o jos paliečia kažką labai jautraus viduje kaip muzika. Tiesa, ir šioje džiugioje Antono spalvų muzikoje galima apčiuopti trūkumą. Šįkart jis konkretesnis – prarastos žemės, dvaro, tėvynės, kuri jau nebe tėvynė, net atminties, kurios nebeatkursi. Bet čia trūkumo ūksmą užgožia spalvų šokis, piešimo aistra – piešimo tuščiam lape išgaujant formas ir rašmenis vien šviesa entuziazmas. Ir tuomet nebelieka vietos liūdesiui. Pajuntu tai tik grįžusi namo, kai jau mėginu aprašyti tų šviesos fosilijų poveikį.

„O trečias kambarys vadinasi „Dramblys peizaže“. Supraskit, kaip norit“, – sakė per atidarymą Antonas Lukoszevieve paslaptinai šypsodamasis. Aišku, labiausiai ir traukė tas dramblys, uždarytas mažiausiam galerijos užkaboryje. Ten centrinis vaizdas – pilka Paryžiaus *Jardin des Plantes* fotografija. Sidabro atšvaituose paties šiltnamio

beveik nematyti. „Jis buvo uždarytas“, – sako Antonas, tad beliko nufotografuoti nepasiekiamus augalus slepiančias sienas. Dramblius radau tris. Tai pirmiausia tikri kambarinės gėlės lapai, gražiai parudavę nuo kažkokios ligos, paskui – jų fotogramos, irgi aprašinės nesuprantama kaligrafija.

Antras dramblys – dukart pakartotas oro balionas, skriejantis virš stogo dviejuose kadruose, ir Paryžiaus bulvare atsivėrusios dvi duobės, į kurias srūva ką tik nulijusio lietaus upeliai. Pastaroji fotografija priklijuota ant patefono dangčio, o patefonas groja užstrigusią vinilinę plokštelę – per du mini garsiakalbius sklinda jos aksominis traškėjimas, užpildantis nepamatyto botanikos sodo tuštumą.

O priešais – trečiasis dramblys. Tarsi altorius iš trijų paveiksliukų. Kiekviename – vis iš kito taško nufotografuota vieniša kėdė, rasta Paryžiaus parke. Šalia – skirtingo dydžio metalinis svambalas, kabantis ant skirtingo ilgio siūlo. Ir keletas pianino klavišų, nudažytų įvairiomis spalvomis. Antonas sako gaudęs parke tos vietos garsus ir išreiškęs juos spalvomis bei svoriu.

Įsivaizduoju, kaip garsas nusveria delną, ir net nereikia pasakoti, kad vienoje vietoje garsai buvę žemesni, kitoje aukštesni. Publikai vaikstant svambalai ima šią mintį iliustruoti – supasi kaip švytuoklės, skirtingu ritmu.

Publika, objektai, vaizdai Prospekto galerijoje kartu su menininku kūrė *Fluxus* įvykio patirtį. Čia muzika buvo toji fosilija, kurią teko gliaudyti iš apsauginių fotografijos kevalų.

O aš per vieną pasivaikščiojimą Vilniuje atradau du piešimo šviesos būdus ir du tuštumos variantus. Antono Lukoszevieve's parodoje fotochemija apibūdino atminties ir istorijos nesatį, o Gasparas Zondovas ateities nežinomumą apgaubė plastiką. Ką tik atidarytos parodos įspūdį dar galima patikrinti, o uždarytoji taip ir liks tik smegenyse išsaugotos tuštumos forma.

Antono Lukoszevieve's paroda „Dramblys peizaže“ veikia iki kovo 30 d.
Prospekto galerija (Gedimino pr. 43, Vilnius)

PROJEKTĄ „VILNIAUS PARODŲ APŽVALGOS“ FINANSUOJA VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖ

Transavangardo garbės konsulas

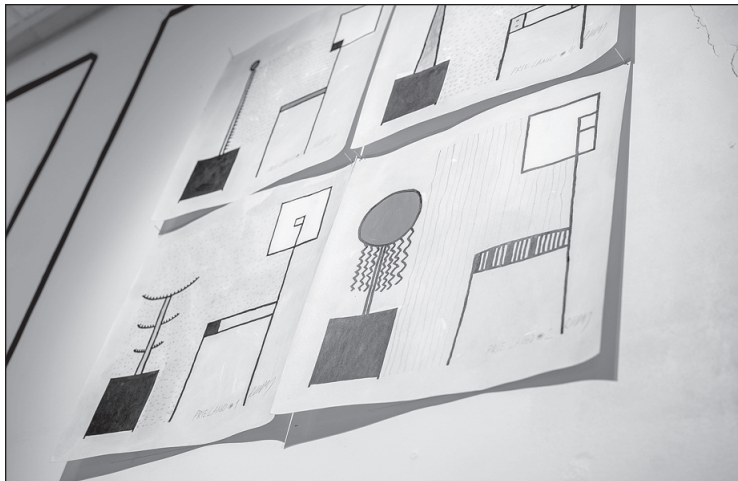
Broniaus Rudžio kūrybos paroda „Vaizdas vilioja vaizdą“ Klaipėdos kultūrų komunikacijų centro Parodų rūmuose

VIDAS POŠKUS

„Bronius Rudys yra transavangardo garbės konsulas Lietuvoje.“ Deklaruojant tokią mintį, pačioje pradžioje reikėtų išsiaiškinti – kas yra tas transavangardas ir kodėl jam reikia garbingai kažkur ir kažkaip atstovauti?

Transavangardo terminą yra suformulavęs italų dailės kritikas Achille Bonito Oliva, kurio paskaitoje (vyko ji Vilniuje, Šv. Jono gatvėje įsikūrusiuose Atviros Lietuvos fondo namuose) ano tūkstantmečio pabaigoje teko būti ir šių eilučių autoriui. 1979 m. savo straipsnyje, publikuotame žurnale *Flash Art*¹, šiuo terminu jis apibūdino tam tikrą judėjimą, arba jeigu konkrečiai – tai, ką anuomet darė Sandro Chia, Francesco Clemente, Enzo Cucchi, Mimmo Paladino, Nicola De Maria, Marco Bagnoli, Remo Salvadori. Pati sąvoka reiškia ne ką kitą, o „už avangardo“. Jau nebesitiktinai, ką reiškia avangardas (nes tarp šių aiškinimusių lyg kokiame miške galima pradėti suktis aplink vieną sukrypusį berželį), transavangardą galima įsivaizduoti kaip kažką nublokštą, išsviestą, netgi katapultuotą už horizonto. Dangaus ir žemės, klasikos ir šiuolaikybės sankirtą žyminti linija ir yra tai, kuo disponuoja (it koku ginklu – šioje vietoje vaizduotė piešia Dovydo naudotą akmens svaidyklę) ir operuoja (vizualumui paklūstanti sąmonės dalis mato chirurgo skalpelį) Bronius Rudys. Būtent šia staigia slinktimi transavangardas skiriasi nuo cukruotą, razinų ir aguonų prikimštą pyragą primenančio postmodernizmo. Pastarasis, kaip ir jo pilkasis bičiulis conceptualizmas, jau yra nužygiavęs ir atsidūręs visai kitame pasaulio gale, jo antipode, o transavangardas dar palikęs, tegul ir nežymų, pėdsaką šiapusiniame pasaulyje (tiksliau – jis laksto it teniso kamuoliukas iš vieno galo į kitą). Būtent tai paaiškintų ir jo (turimas omenyje transavangardas, bet vietoj tų penkiolikos raidžių vardininko linksnyje galima įrašyti ir kur kas trumpesnius Broniaus Rudžio vardus) dėmesys medžiagiškumui, figūriniam išraiškingumui, praeities meno motyvams (tegul ir labai stipriai transformuotiems – sakykime, Rudžio atveju galima išgirsti anapus horizonto nutolusį neolitinės Mažosios Azijos ar ikikolumbinės Amerikos menų aidą, taip pat išvysti suprematizmo ir surrealistinio šešėlius) ir t.t.

Transavangardas nėra joks žmogus (daugiau, kaip matėme iš išvardintų vardų-pavardžių) ar, juo labiau, valstybė. Tai meninė terpė, momentus plastinės kalbos ir raiškos kontekste. Visų pirma (ir būtina tai akcentuoti didžiosiomis raidėmis!) jis yra PIEŠĖJAS (tad Rudys yra ne tik transavangardo garbės konsulas, bet ir didysis piešinio kunigaikštis). „Būta čia ko! – prunkstelėtų koks nors eruditas. – Mes turime, ir jau ne vienus metus, daugybę piešiančių menininkų.“ Taip, sutikčiau dėl tokio argumento, pateikdamas kontrargumentą, kad Rudys yra ne piešiantis menininkas, o piešiantis piešėjas. Kad ir kaip banaliai skambėtų, tačiau piešimas jam yra matymo ir mąstymo, ir net gyvenimo būdas. Daugelis autorių piešinį pasitelkia tik kaip analitinę ar atpalaiduojančią priemonę, tik kaip padedantį ramentą ar papildomą instrumentą, o šiam piešėjui piešinys yra tikslas ir uždavinys (nors kažin ar jis pats taip skambiai ir vaikėžiškai deklaruotų). Piešia jis net tuomet, kai konstruoja instaliacijas ar atlieka performansus. Piešinys ten pedagogiškai veikia ir kaip meduolis, ir kaip vėzdas. Jis ir

Bronius Rudys, „Vaizdas vilioja vaizdą“, parodos fragmentai

D. RIMEIKOS NUOTRAUKOS

tam tikras idėjinis kontekstas, gal net savotiškas mentalinis burbulas, kuriame svarbūs (vėlgi galima pakartoti it kokią mantrą!) yra tokie dalykai kaip kūniškumas ir manualinis (rankų darbo, žmogiško darbo matmens apskritai) aspektas darbo atsiradimo procese, giluminiai tikėjimo dalykai ir net magiškieji ritualai. Vėlgi – toliau neverta net verbalizuoti, nes jau pats save imu įtarinėti, kad bandau žodžiais nusakyti vaizdinius dalykus. O juk užtenka paimti išmanųjį įrankį arba prisėsti prie šviečiančios kompiuterio dėžės ir išsiaiškinti, pasižiūrėti – kas yra tas transavangardas.

Arba pasižiūrėti į Broniaus Rudžio darbų visumą.

Taigi, pripažinkime, kad šis menininkas jau beveik pusšimtį metų atstovauja transavangardui Lietuvoje. Kuo tai būtų galima pagrįsti? Formų kalbos nebenagrinėjime (vėlgi galima užmesti akį į ankstesnes pastraipas). Tik paminėkime, kad Rudys yra retas paukštis mūsų platumose koncentracijos į du

auklėja, ir skatina – galvoti, regėti, skaityti, interpretuoti. Beje, panašiai pas mus (ne tik žiūrovų auditorijoje, bet ir pačių menininkų aplinkoje) iš esmės nėra suvoktas abstrakcionizmas, ypač geometrinė jo atmaina (su kuria tam tikrų sąlyčio taškų turi ir Bronius Rudys).

Įspūdingos parodoje yra ne vienus metus kaupiamos ir įrišinėjamos menininko autorinės knygos – idėjų ir minčių albumai (tik gaila, kad jie „įmuziejinti“ – apvožti stikliniais sarkofagais), kuriuose lapai skaičiuojami tūkstančiais (sumanymų kiekis ten, jų viduje, turbūt dar didesnis), jos pačios yra kuo tikriausi konceptų tezaurai. Jų vartymas prilygtų gigantiškos parodos (turbūt Lietuvoje neatsirastų tokio dydžio ekspozicinės erdvės) lankymui.

Antras momentas yra glaudžiai susijęs su pirmuoju – kaip grafito milteliai ar tušo skystis su popieriumi. Piešti iš tiesų galima įvairiomis priemonėmis. Net aliejiniais dažais ant drobės arba žymekliu monitoriaus ekrane. Rudys daugybę metų naudoja ir išnaudoja tokias tradicines medžiagas kaip popierius (visokiausio plauko jo variantus) ir grafitą, akvarelę ar tušą kaip pigmentus (su papildomais „pagardais“). Turbūt neįmanoma atspėti (su žvakele bent man šalia stovėti neteko – nors kaip piešėjas Rudys tikrai nėra slapukas), tačiau matant tą aistringą dažo ir plokštumos susijungimą stebina paradoksalus šio menininko kūrybos erotiškumas. Taip – jo piešinių visuma (o ir detalės) yra ne tik medžiagiška ar kūniška, bet netgi be galo erotiška. Paaiškinti tai sunku, o gal ir neįmanoma, nes lygiai taip pat „sėkmingai“ kas nors papasakotų apie bučinio paslaptį ar prisilietimų elektrą. Bet šis erotiškasis pradai įrodo, kad Rudys yra būtent to pietietiškojo (ne veltui savo parodą, ne taip seniai veikusią Vilniuje, VDA parodų salėse „Titanikas“, jis įprasmino prancūzų kalba – *Déjà vu papier*), temperamentingojo ir juslingojo transavangardo ambasadorius mūsų šaltoje ir apniukusioje, santūrioje ir tamsybėse skandinavoje padangėje.

Tad kodėl Rudį pavadinau „tik“ garbės konsulu? Todėl, kad dogmatiškai lyginant su pirminiu transavangardo penketu būtų akivaizdu, jog jis nėra toks lyriškai sentimentalus kaip šie. Na, išoriniu geometrizmu galėtų broliuotis su Nicola De Maria kompozicijomis. Bet ir pastarosios Rudžio piešinių (mažesniais kartais kur kas mažesnių) atžvilgiu atrodytų it siuvinėtos staltiesės Romos Panteono ar Pesto šventyklų fone. Lietuvių menininkas tiesiog yra logiškesnis ir struktūriškesnis, o ir (čia svarbiausia) – conceptualesnis savo kolegų atžvilgiu. Geometrizuotos formos, žaidimas rašmenimis ir prasmėmis tai tik

patvirtina. O ir lyginimai nenurodo, kad kažkas yra geresnis ar blogesnis, tačiau bando suorientuoti, jog ne viskas tapatu. Taip, tiek vieniems, tiek Broniui labai svarbu literatūra. Tačiau transavangardo atveju dėl vaizdingumo galime kalbėti apie Petrarco poeziją ir neapolietiškas daineles, o lietuvių darbuose viršų yra paėmęs ūkiškas galvojimas – inžinerija ir konstravimas, instrukcijos aparatams ir patarimai jaunoms poroms (jeigu jau prabilome apie erotizmą...). Rudžio kūryboje analitinis pradai, iš-mąstymo būdu atsiradęs kūrinių pagrindas iš tiesų yra be galo svarbūs. Būtent dėl jų piešinys nėra tiesiog eskizas ar pagalbini studija, o galutinis tvarinys *per se*. Būtent čia mūsų piešėjo ir italų transavangardo keliai „išsiskiria“... Todėl jis, būdamas savimi, gali dar garbingai kažkam kitam ir atstovauti.

O tiems piliečiams, kurie vis dar mėgsta priešinti juslinį ir loginį, emociinį ir racionalųjį pradus, galima priminti vengrų menininko Ernő Rubiko kūrinių – kubą (beje, dienos šviesą ir populiarumą išvydusį beveik tuo pačiu metu, kai Rudys Šiauliuose ir Lietuvoje pradėjo aktyvią savo kaip dailininko karjerą). Taip, jame reikia daug galvos sukimo ir netgi skaičiavimų, tačiau tame mechaniniame kubelių sukiojime esama ir karštos aistros. Tie, kas bandė įveikti šią užduotį, turėtų patvirtinti. Tad galvoje kirba gal net kiek šventvaigiška mintis, kad Rudžio piešiniai savo procesu ir siekiamybėmis primena tą „kubiką“. Klaipėdoje esančioje parodoje ekspozicijos visuma tai tik dar labiau patvirtina. Atskiros kompozicinės struktūros (paprastai tariant – tiesiog darbai) čia suskaidytos ir uždarytos į savotiškus gardelius, primenančius korius ar minėtą galvosūkį. Juolab net ir kai kurių kūrinių siluetai primena Rubiko kubo sprendimo būdus – „kryžių“ (*Cross*), „pirmus du sluoksnius“ (*F2L*) ar „viršutinio sluoksnio kombinavimą“ (*PLL*)... Pats autorius pripažįsta, kad norėjo suformuoti uždara „organizmą“, kažką, kas primintų apie begalybę Möbius juostą. Man regis, kad jam pavyko, – taip, kaip tūlam pasisektų sutvarkyti kubą ir jame juodomis linijomis perskirtas spalvas.

Šie metai yra Broniaus Rudžio metai. Su savo darbais jis keliauja po Lietuvą: metus pasitkęs „Titanike“, pavasarį – Klaipėdoje, vasaros jis su senų darbų retrospektyva (ir turbūt – naujų perspektyva) Šiauliuose. Bėlieka tikėtis, kad tokiu būdu didesnės dėmesys bus skirtas ne tik nepelnytai per mažai vertinamam menininkui, bet ir piešinio kultūrai apskritai.

Paroda veikia iki kovo 24 d.
KKKC parodų rūmai
(Didžioji vandens g. 2, Klaipėda)

¹Achille Bonito Oliva, „The Italian Trans-Avantgarde“, *Flash Art*, October/November, 1979, p. 18–20.

Svarbiausia reginys

Nauji filmai – „Kopa: antra dalis“

SANTA LINGEVIČIŪTĖ

Franko Herberto mokslinės fantastikos romanas „Kopa“ tapo praeikiu ne vienam garsiam kino režisieriui, norėjusiam sukurti adaptaciją. Tarp jų – Ridley Scottas ir Alejandro Jodorowsky. Pastarojo filme turėjo vaidinti Orsonas Wellesas, Salvadoras Dali, garso takelį kurti „Pink Floyd“ ir „Magma“. Galiausiai 1984 m. ekranizaciją sukūrė Davidas Lynchas, scenarijų rašęs kartu su pačiu Herbertu. Filme pasirodė Stingas, muziką kūrė garsi amerikiečių roko grupė „Toto“, filmavo dviejų „Oskaru“ laureatas Freddie Francis, kino dailininkas buvo Anthony Mastersas, nominuotas „Oskaru“ už Stanley Kubricko „2001 metų kosminę odiseją“ (1968). Deja, kad ir kokia garsi bei patyrusi buvo kūrybinė grupė, Davidas Lynchas ekranizaciją iki šiol vadina kūrybine gėda, atsisako apie savo „Kopą“ kalbėti, norėtų apskritai ištrinti ją iš asmeninės filmografijos ir teigia nesiruošiantis žiūrėti Denis Villeneuve'o ekranizaciją.

Kas galėjo kišti koją? Galbūt bandymas likti kuo ištikimesniems literatūros kūriniui, per didelės intelektualinės pastangos kapstyti giliau, nei iš tikrųjų tokiam kūriniui reikia? Adaptacijos gali būti ypač pražūtingos, jei režisieriai perneš brangina pirminę medžiagą. Villeneuve'as pasielgė paprasčiau – pripažino sau, kad nėra joks tekstologas, todėl jam pavyko atsikratyti kultinio kūrinio ekranizacijos praeikiu, susitaikant su tuo, kad blokbasteryje svarbiausia reginys masinei auditorijai, o visos sudėtingesnės filosofinės žinutės supaprastinamos tiek, kad kiekvienas žiūrovas galėtų jas suprasti savaip. Bet kokia gera knyga turėtų žadinti

fantaziją, tad kanadiečių režisierius nusprendė šio principo ir laikytis, prisipažindamas, kad kuria ne pažodinę adaptaciją, o perteikia skaityto romano interpretaciją.

Taigi „Kopa: antra dalis“ („Dune: Part Two“, JAV, Kanada, 2024) atrodo kur kas geriau nei pirmoji, juntamas didesnis režisieriaus pasitikėjimas savimi. Apskritai viskas šiame filme vystoma drąsiau: pasakojimas sklaidus, nė viena scena neatrodo nei per daug trumpa, nei išžesta. Jau kone nuo pirmų scenų akivaizdu, kad Villeneuve'as nusprendė daryti tai, ką moka geriausiai – kurti įspūdingą reginį. Nors dažniausiai nuotykių filmai nuspėjamai bando balansuoti tarp veiksmo ir pasakojimo sekų, regis, Villeneuve'ui pavyko to išvengti nepamirštant svarbiausių Herberto romano temų: klimato kaitos, blaškymosi tarp tikėjimo ir abejonių, kovos ir išlikimo, idealizmo ir nihilizmo, išlaikant ryšį su šiuolaikiniais aktualijomis.

Viskas filme labai aišku – beribis pasaulio ir žmonijos žiaurumas, fremenų gentis kaip idealo siekis, kur lygūs visi: moterys taip pat narsiai kaunasi šalia vyrų, jų

aprangos vienodos, lygiai taip pat meistriškai vadeliuoja Arakio kirminus; vanduo fremenams – gyvybės ir išsigelbėjimo šaltinis, jiems šventas kiekvienas lašas. Akivaizdi kova tarp besivystančios bendruomenės ir imperializmo, kuriai priklauso Harkonenų giminė, mėgstanti kraują ir mėsą, besimaudanti naftos voniose aptarnaujant moterims vergams. Nors fremenų pažiūros skirtingos, pagarba ir sugyvenimas jiems svarbiau: vieni kovoja už laisvę, kiti laukia mesijo ir už jį melđžiasi. Pavyzdys – personažai Čani (Zendaya) ir Stilgaras (Javier Bardem), įkūnijantys skirtingas idėjas. Čani tiki, kad patys fremenai atsakingi už savo laisvę, o Bardemo Stilgaro nuolat kartojamos tikinčiojo ir mesijo belaukiančiojo replikos kartais net skamba komiškai.

Villeneuve'as labai aiškiai teigia, kad jo filmo ir mūsų pasauliai vienodi – abiejuose vyrauja žiaurumas, kurstoma baimė, skaldosi tautos ir bendruomenės, žaidžiami galios žaidimai, o prieskonis melnžas toks pat svarbus kaip ir mūsų gamtiniai ištekliai, dėl kurių žiauriai sukasi pasaulis. Kartu apeliuojama į tai, kad pranašas, kuriuo

„Kopa: antra dalis“

filme tampa Timothée Chalamet Polas Atreidas, yra toks pat žmogus, slegiamas šlovės, nesaugus dėl savo likimo, nebūtinai pasauliui nešiantis taiką.

Vis dėlto įspūdingiausias filme – reginys. Villeneuve'as, tarytum Ridley Scottas savo filme „Bėgantis skustuvo ašmenimis“ (1982), aproprijuoja viską – mitą, skirtingus istorinius tarpsnius, kino istoriją, popkultūrą. Tik rūgštų lietuvių keičia kaitri saulė ir nesibaigianti dykuma, kurioje Polas Atreidas lyg Mažasis princas kovoja su savo vidiniais baobabais. Aišku, Villeneuve'as nė nebando perspėjauti Ridley Scottu, tačiau esama užuominų, kad ir filmo herojai, ir žiūrovai patiria Baudrillard'o aprašytą naują šizofrenijos būvį – nuolatinę teroro ir baimės būseną, praradę arba nebesuvokdami savojo aš, gyvendami amžinoje dabartyje.

Filme taip pat žaidžiama su laiku (kostiumų paletė), kultūromis, čia, kaip ir Scottu filme, nebėra jokių

idealių, tikėjimas traktuojamas kaip nepakankamas išsivystymas, neegzistuoja jokia tvarka. Gyvenamosios erdvės primena tai Egipto, tai Lotynų Amerikos civilizacijų piramides, futuristinės kovos maišomos su gladiatorių laikų dvikovomis, Harkonenų giminės apranga – tarytum sukurta Hugo Bosso nacistinės Vokietijos laikais. Beje, esama ir akivaizdžios nuorodos į Leni Riefenstahl „Valios triumfą“ (1935), o kai kurių kovų choreografija – lyg paimta iš Lady Gagos muzikinių vaizdo klipų. Visko po truputį skolinamasi tiesiogiai, bet, kaip sakė Godard'as, svarbu ne ką aproprijuoti, svarbiausia – kaip tai panaudoti. Gali būti, kad taip Villeneuve'as atspirašo už nepavykusį „Bėgančio skustuvo ašmenimis“ tęsinį – „Bėgantis skustuvo ašmenimis 2049“ (2017) arba elementariausiai apeliuoja į žiūrovus kaip reginio visuomenės produktą.

Pavasario „Kinas“

Pasirodė naujas žurnalo numeris

Rašydama apie Nuri Bilge Ceylano kiną, Rūta Birštonaitė apibūdina labai žmogišką būseną, ypač išryškėjančią tamsiuoju metų laiku: „Gulėti ar eiti – net nežinau, kas labiau patinka Nuri Bilge Ceylano personažams. Tiesa, ir viena, ir kita yra susiję su atsakymo į tą patį klausimą ieškojimu. Kaip būti su savimi ir su kitais – šis klausimas personažams neduoda ramybės ir verčia keliauti, kur akys veda, arba, atvirkščiai, atsiduoti nejudrumui ir mąstymo tuštumai.“

Na, kam nekilo panašūs klausimai žvelgiant į penkiasdešimties ir daugiau pilkumos atspalvių dangų?..

„Kino pavasaris“ reiškia sezonų kaitą. Tradiciškai festivalis pristato svarbiausius praėjusių metų filmus. Tai ir vieną po kito apdovanojimus renkanti Justine Triet „Kryčio anatomija“, ir Jonathano Glazerio „Interesų zona“. Abiejuose filmuose vaidina vokiečių aktorė Sandra Hüller, apie ją rašo Rasa Paukštytė. Pasak jos, aktorė gali suvaidinti viską. „Vos jai pasirodžius ekrane pradėdi jausti intriguojančią įtampą, energiją; į ją visą laiką įdomu žiūrėti, ir tai nė kiek nepriklauso nei nuo vaidmens dydžio, nei nuo filmo stiliaus. Jos suvaidintos herojės tokios gyvos, ryškios ir autonomiškos, kad nematomas griežtas brūkšny

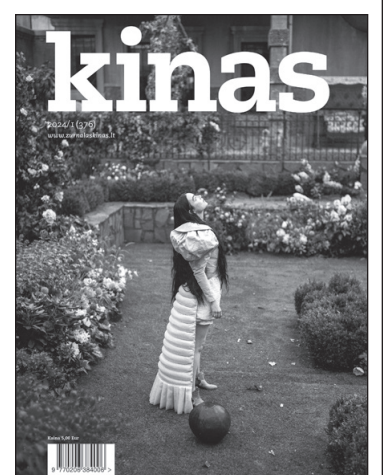
tarp vaidmens ir aktorės asmeninių reikalų neutralizuoja bet kokio bulvarinio prieskonio galimybę“, – rašo Paukštytė.

Jeanas Renoiras yra sakęs, kad svarbiausias dalykas gyvenime – meilė. Kas su tuo nesutiktų? Apie meilės pavidalus šiuolaikiniame kine ir serialuose rašo Ilona Vitkauskaitė. Regis, autorė nusiteikusi gana pesimistiškai...

Šįkart gausioje „Kino teatro“ skiltyje – platus filmų spektras: nuo apdovanojimų apipiltų filmų, kaip Yorgoso Lanthimoso „Prasti reikalai“, kurių kadras papuošė žurnalo viršelį, iki kuklesnių, nugulusių namų kino platformose (A.V. Rockwell

„Tūkstantis pirmas“) ar kino teatrų užkaboriuose (Taikos Waititi „Tiklas – įvartis“).

Pagrindinė „Kryčio anatomijos“ tema – vienos tiesos neįmanomybė. Iš dalies ta tema nagrinėjama ir įdomiame Aistės Stonytės ir Neringos Kazukauskaitės pokalbyje apie „Mamutų medžioklę“. Kaip teigia kine debiutuojanti Stonytė: „Žmogaus sąmonė ne tik archyvuoja, bet ir trina, užmaršties skylės lopo kurdamas neegzistuojančius prisiminimus, kurie dabartyje išnyra kaip nuguginčijama istorinė tiesa. Nesvarbu, kad visų skirtinga. Matyt, žmogaus sąmonė, bandydama atsikratyti to, kas sukelia nepasitenkinimą, linkusi

falsifikuoti įvykius. Kino audinyje ta fantazminių elementų atmintis kartais iš tiesų atrodydavo praradusi ryšį su tikrove. Todėl tikrus atsiminimus, kuriuos laikas pakeitė fantazmais, pabandžiau kaip pabirusias detales surinkti ir sudėlioti į vientisą mozaiką.“

Šviesaus pavasario!

„KINAS“

Istorijos ir liudijimai

Ko nepažiopsoti „Kino pavasaryje“

„Kino pavasaris“ šiemet žada rodyti daug filmų ir daug jų seansų. Išrinkome ne tik garsiausius ar daugiausia svarbių apdovanojimų pelniusius, bet ir tuos, kurie skatina savarankiškai mąstyti, užjausti kitus, pažinti palyginti nesena istoriją ir akyse kintančią tikrovę. Sunkiais laikais tai visada padeda išgyventi.

„Blogis (ne)egzistuoja“ („Aku wa sonzai shinai“)

Rež. Ryūsuke Hamaguchi, Japonija, 2023

Filmas prasideda medžių ir dangaus vaizdais – kamera penkias minutes klajoja po mišką. Taip Ryūsuke Hamaguchi („Drive My Car“) įveda žiūrovus į filmo ritmą. „Blogis (ne)egzistuoja“ herojus Takumis kartu su dukra gyvena mažame kaimelyje netoli Tokijo. Vieną dieną jis sužino, kad šalia namų bus įrengtas prabangus kempingas (*glamping*) turtingiems miesto gyventojams. Nors naujasis filmas palyginti trumpas, režisierius į jį sudėjo klaidžiojimo miške meditaciją, karčią komedią apie miesto ir kaimo susidūrimą ir mįslingą, niūrų simbolizmą, kurio tikslas – ne tiek skatinti žiūrovą interpretuoti, kiek išmušti jį iš vėžių. Bet turbūt vertingiausias Hamaguchi bruožas yra pasirengimas tam, ką atneš realybė, gal todėl nuolat kyla klausimas, ar tai, ką matome, yra improvizacija, inscenizacija, ar tiesiog sėkmė. Nors Hamaguchi kine tarp jų kartais nėra skirtumo.

„Goldmano byla“ („Le Procès Goldman“)

Rež. Cédric Kahn, Prancūzija, 2023

1979-ųjų rugsėjo 27 d. maždaug penkiolikis tūkstančių žmonių minia žingsniavo link Per Lašezo kapinių. Minioje buvo ir svarbios tos epochos figūros – Jeanas-Paulis Sartre'as ir Simone de Beauvoir, Yvesas Montand'as ir Simone Signoret, Costa-Gavras... Jie norėjo pagerbti ekstremaliosios kairės aktyvistą Pierre'ą Goldmaną, kuris buvo nušautas Paryžiaus centre, netoli namų. Cédrico Kahno filmo veiksmas nukels į 1976-ųjų balandį, kai Paryžiuje prasidėjo antrasis jau kalėti iki gyvos galvos nuteisto Goldmano teismo procesas, kuriame jis kaltintas ginčiuotu vaistinės apiplėšimu ir vaistinių nužudymu. Teisiamasis kaltę neigė ir per kelias savaites tapo intelektualiosios kairės ikona. Goldmanas (Arieh Worthalter) rizikuoja būti nuteistas mirti, tačiau yra išteisintas. Kahnas išstudijavo tūkstančius dokumentų, bendravo su Goldmaną pažinojusiais žmonėmis, bet sukūrė filmą ties faktų ir prasimanymų riba. Režisierius leidžia išgirsti filmo mūsų laikų aidą – rasizmą, antisemitizmą, kaltinimus ksenofobija policijai.

„How to Have Sex“

Rež. Molly Manning Walker, D. Britanija, Graikija, 2023

Šešiolikmetė Tara (Mia McKenna-Bruce) atostogauja Kretoje kartu su bendraamžėmis Skai (Lara Peake) ir Em (Enva Lewis). Viešbutyje pilna jaunų turistų iš visų pasaulio šalių, ir nenuostabu, kad jis virsta didžiulėmis dūzgėmis. Tai rojus pasiilgusiems įspūdžių. Nuo suaugusiųjų globos pabėgusios merginos nejaučia jokių stabdžių, geros pramogos elementas joms yra kūniški malonumai. Visos trys jų nori, tik Tarai dar teks prarasti nekaltybę. Pirmojo karto vizija ją ir jaudina, ir kelia baimę. Kamera taip arti veikėjų, kad viskas, ką matome, atrodo realistiškai, tarsi dokumentiškai užfiksuoti vaizdai. Tačiau režisūros srityje debiutuojanti Molly Manning Walker rodo ir tamsiąsias brendimo zonas. Linksma istorija transformuojasi į pasakojimą apie prievartą, nes riba tarp pramogos ir prievartos filme labai trapi.

„Interesų zona“ („The Zone of Interest“)

Rež. Jonathan Glazer, D. Britanija, JAV, Lenkija, 2023

Jonathanas Glazeris filmus suka retai, bet kiekvienas sulaukia didžiulio dėmesio. Pernai Kanuose Didžiuoju prizų apdovanojimu „Interesų zona“ – laisva Martino Amiso romano ekranizacija. Jos veikėjai – Ašvico-Birkenau koncentracijos stovyklos komendantas Rudolfas Hösas (Christian Friedel) ir jo žmona Hedwig (Sandra Hüller), kuri Aušvice gyvena kaip karalienė. Ji buvo laiminga gražioje viloje su daugybe tarnų – lagerio kalinių, tarp gražių baldų ir daiktų. Glazeris rodo šeimos kasdienybę, namus, kurie abiem veikėjams yra svajonių išsipildymas, ir visišką abejingumą tam, kas vyksta už namus nuo lagerio skiriančios sienos. Iš už jos sklindantysis garsai – svarbi sudedamoji filmo dalis.

„Iš kur į kur“ („Skąd dokąd“)

Rež. Maciek Hamela, Lenkija, Ukraina, Prancūzija, 2023

Praėjus trims dienoms nuo karo Ukrainoje pradžios, režisierius Maciekas Hamela nusipirko furgoną ir išvažiavo prie sienos. Iš pradžių jis vežė ukrainiečius į skirtingas Lenkijos vietas. Po savaitės išvyko

į Ukrainą. Po trijų – sumanė kurti filmą, surinkusį daugybę tarptautinių apdovanojimų. „Iš kur į kur“ – puikus *cinéma vérité* pavyzdys: naikinančio karo ženklai matyti evakuojamų žmonių veiduose. Iš automobilio veidrodėlio perspektyvos filme perteiktas karo siaubas, kurį dauguma gali tik įsivaizduoti. Beveik visas veiksmas vyksta furgono viduje. Tačiau ankštumas ir nejudrumas nebuvo didžiausia problema. Svarbiausia – pasiekti saugią vietą. Per kelis mėnesius iš pačių pavojingiausių Ukrainos vietų, tarp jų ir iš Mariupolio, Hamela išvežė daugiau nei keturis šimtus žmonių, kurių patirtį užfiksavo filme.

„Kryčio anatomija“ („Anatomie d'une chute“)

Rež. Justine Triet, Prancūzija, 2023

Visus svarbiausius 2023-ųjų apdovanojimus ir penkias „Oskaro“ nominacijas pelnęs Justine Triet filmas – teismo drama, leidžianti atkurti vienos šeimos žlugimo istoriją. Populiari rašytoja, kurią suvaidino Sandra Hüller, apkaltinama nužudžiusi vyrą. Bet kas iš tikrųjų atsitiko name kalnuose netoli Grenoblio? Filmu kūrėjai dramaturgiškai tiksliai atskleidžia vyro ir žmonos konflikto esmę, paruošia jų kūrybines ambicijas, kaltės jausmą bei santykius su vienuolikmečiu sūnumi, kurio liudijimas didžia dalimi ir lems teismo sprendimą. Režisierė prisipažįsta: „Vaikystėje sapnuodavau košmarus, kuriuose stoviu teismo salėje. Tada buvau šventai įsitikinusi, kad teismo tyrimo esmė – tiesa. Tik laikui bėgant supratau, kad tiesa visai nesvarbi – ją galima sufabrikuoti. Kiekvienas kuria savo pasakojimą, bet viskas susiję su moraliniu elgesio vertinimu. Dažnai tai brutalus vertinimas. Jis priklauso nuo to, ar esi moteris, ar vyras.“ Beje, filmo pabaiga dažnai traktuojama skirtingai. Pavyzdžiui, europiečiai yra įsitikinę, kad rašytoja vyro nenužudė, amerikiečiai tvirtina, kad ji kalta.

„Naujakuriai“ („Los colonos“)

Rež. Felipe Gálvez, Čilė, Argentina, D. Britanija, Taivanas, Vokietija, Švedija, Prancūzija, Danija, 2023

„Interesų zona“

„Blogis (ne)egzistuoja“

„Kryčio anatomija“

Debiutantas Felipe Gálvezas rodo įvykius, kurie vyko iš tikrųjų, bet apie juos žino tik Čilės ir Argentinos istorikai. Gal todėl „Naujakuriai“ tapo universaliu ir pesimistiniu pasakojimu apie žmogaus būseną. Veiksmas perkelia į Patagoniją ties XIX ir XX amžių riba, kai milžiniškos erdvės tapo idealiai tinkamos steigti dvarams ir auginti galvijams. Imigrantams iš Europos tai buvo pažadėtoji žemė. Bet Pietų Patagonijoje gyveno indėnų gentys, todėl konfliktas buvo neišvengiamas. Filme pasirodantys José Menéndezas ar Alexanderis MacLennanas yra istoriniai asmenys. Režisierius pasinaudoja jais, kad pasakotų apie žiaurumą. Gálvezui tai vienas universalusių žmogaus bruožų, juolab kad Čilės ir Argentinos pietų gyventojai galėjo rinktis: arba plėsti, žudyti ir prievartauti, arba būti apiplėštiejiems, nužudytiems ir išprievartautiems. Tą kasdienę egzistencijos pragarą režisierius įvilko į vesterno, sumaišyto su klasikiniu Lotynų Amerikos *slow cinema*, apdarą.

„Svajonių atostogos“ („The Holdovers“)

Rež. Alexander Payne, JAV, 2023

Komiška Alexanderio Payne'o drama – vienas šiųmečių „Oskarų“ favoritų. Ji nukels į 1970-ųjų Kalėdų išvakarės, ištuštėjusią mokyklą-internatą. Mokinių ir kolegų nemėgstamas mokytojas Polas (Paul Giamatti) liko prižiūrėti, kurie negali grįžti namo. Po kelių dienų toks lieka tik vienas – problemiškas penkiolikmetis Angus, kurį už blogą elgesį žadama išmesti. Prie jų prisideda virėja Merė – jos sūnus neseniai žuvo Vietname. Trys skirtingi žmonės sniego apklojose Naujojoje Anglijoje dvi savaites dalijasi komiškais nutikimais, padeda vienas kitam suprasti, kad nėra prireikti priepraieities ir galima laisvai pasirinkti savo ateitį.

„Šventasis pagrobimas“ („Rapito“)

Rež. Marco Bellocchio, Italija, Prancūzija, Vokietija, 2023

...Bolonija, 1858-ieji, vėlus birželio vakaras. Žydų pirklio Momolos Mortaros namuose pasirodo du inkvizicijos karininkai, jiems įsakyta paimti iš namų šešerių metų Edgarą. Esą vaikas buvo slapta pakrikštytas, todėl pagal Bažnyčios valstybės, kuriai tada vadovavo popiežius Pijus IX, teisę katalikas negali būti auklėjamas tėvų žydų. Edgaras išvežamas į Romą, kur augs prižiūrimas klerikalų. Vaiko pagrobimas sulaukė didžiulio atgarsio visame pasaulyje. Tačiau tėvai įtemptą kovą dėl vaiko pralaimėjo: Edgaras tapo krikščioniu, kunigu ir, Bolonijai tapus Italijos valstybės dalimi, nepasinaudojo galimybe grįžti į šeimą. Jis mirė 1940 m. Belgijos vienuolyne.

Italų kino klasikas Marco Bellocchio tiksliai naudoja trilerio, psichodramos, politinio traktato elementus, suverdamas juos nematomu siūlu – apmąstymais apie socialinę ir politinę subjektyvumą. Režisierius rodo vaiko indoktrinavimo procesą: iš pradžių Edgaras bando tik prisitaikyti jam svetimoje aplinkoje, tikėdamas, kad grįš namo, paskui pradeda tikėti kartojamais maldų žodžiais. Bellocchio rodo, kaip Bažnyčia nuosekliai naikina vaiko tapatybę. Filmu pasaulis skendi tamsoje – bažnyčių, internato, dogmų. Katalikų bažnyčios antisemitizmas ir korumpuotos valdžios galia – taip pat svarbios „Šventojo pagrobimo“ temos. Jos iki šiol aktualios.

„Visi mes svetimi“ („All of Us Strangers“)

Rež. Andrew Haigh, D. Britanija, JAV, 2023

Filmo herojui scenaristui Adamui nesiseka rašyti scenarijaus, kurio pagrindas – jo vaikystės

NUKELTA Į 13 PSL.

Apie medinukus, kurie gyvi

Krėsle prie televizoriaus

Leos Caraxo filmai tarsi antrina jo gyvenimui. Gebėjimas jungti gyvenimą ir meną, realybę ir mitą tapo sudėtine režisieriaus kūrybos dalimi. Regis, kiekviename filme jis rodo asmenišką jausmą – prancūzų kino *enfant terrible* būseną, kartėlį, džiaugsmą, nuostabą, susižavėjimą, meilę Juliette Binoche ir Katerinai Golubevai, be kurių nebūtų „Pont Neuf meilužių“ ar „Polos X“. Filmo „Anetė“ (LRT Plus, 14 d. 21.33) siužetas formaliai priklauso muzikos autoriams, grupei „Sparks“, bet veikėjų likimuose sunku nepamatyti Caraxo gyvenimo atgarsių – po tragiškos Golubevos mirties jis vienas augino dukterį. Kartais sudėtinga suprasti, kur baigiasi filmas ir prasideda gyvenimas. Gal todėl „Anetė“ toks demonstratyviai pažeidžiamas. Kaip pažeidžiamas filme yra roko operos, miuziklo žanras, kiču dvelkiantis siužetas ir kūdikis, kurį vaidina marionetė.

Adamo Driverio suvaidintas Henris – *stand up* komikas. Jo pasirodymas vadinasi „Dievo beždžionė“. Henris skundžiasi likimu, savo niekingumu, bet žiūrovams tai patinka. Henrio mylimoji Ana (Marion Cotillard) yra operos dainininkė. Jos laukia ovacijos ir žurnalistai. Nors Henris pavyduliauja mylimajai šlovės, tai netrukdo porai būti kartu. Jie gyvena skirtinguose pasauliuose, bet dainuoja kartu ir atskirai – ant raudonojo kilimo ir daržovių parduotuvėje, mylėdamiesi ir pykdamiesi, dainuoja apie tamsiąją šlovės pusę ir apie tai, kad valdžia gadina žmogų. Jiems gims dukterė Anetė. Ekране ją judėti priverčia lėlininkai, specialiųjų efektų meistrai ir, žinoma, Caraxas. Henris ir Ana dainuoja ir apie dukterį – angeliško balso mergaitę, kuri paveldėjo jų nuodėmes. Neabejoju, kad daugumai žiūrovų tos dainos patiks, nes „Anetė“ – konceptualus kinas, tvinkte pritvinkęs emocijų. Tai dabar reta. Juolab Caraxas žino, kad rodant tragediją kino reikia ieškoti

„Anetė“

tarp žanrų ir kalbų, ten, kur susitinka holivudiškas reginys ir avangardiškas eksperimentas.

Kovo 11-ąją LRT siūlo tradicinį minėjimą ir eitynių „paketą“, kitos televizijos – daug Holivudo pramogos. Prie pramogos priskirčiau ir Rose Bosch filmą „Vasara Provance“ (LRT Plus, 11 d. 16.20), juk laisvadienis skatina tinginiauti ir grožėtis svetimais peizažais. Filmo siužetas paprastas: anūkai važiuoja vasaroti pas senelį, kuris prieš kelio metai išsižadėjo šeimos ir jų mamos. Bet tėvai skiriasi ir teks vasaroti su juo. Iš visko sprendžiant, kartų karas neišvengiamas, juolab kad miestiečių laukia ir provincijos siaubas – prastas interneto ryšys, vėjas ir uodai.

Vis dėlto geriausiai apie provinciją ir jos sukeliamus jausmus rašė Jane Austen, todėl ir nesibaigia jos knygų ekranizacijų festivalis. TV3 (9 d. 22 val.) siūlo 2020 m. pasirodžiusią *Autumn de Wilde* „Ema“. Nustebinti dar viena bene garsiausio Austen romano ekranizacija sunku, tad filmo autoriai panaudojo ir kitų rašytojos knygų personažus bei jų istorijas, taip lyg ir pabandė sukurti filme „ostinišką“ pasaulį. „Ema“ – tarsi jo rėmai.

Bet, kita vertus, kas atsisakys vėl persikelti į XIX a. Anglijos provinciją, kur gyvena dvidešimt vienu Ema (Anya Taylor-Joy). Ji yra graži, sąmojinga, turtinga ir mano

daug žinanti apie žmones. Ema nusprendė niekad netekėti ir nepalikti tėvo vieno. Kai jos draugė išteka ir persikelia į vyro namus, Ema randa naują draugę. Tai našlaitė Harieta. Ema nori „sutvarkyti“ jos asmeninį gyvenimą.

Jei jums atrodo, kad Austen romanai pernelyg paprasti, siūlau prisiminti, ką yra pasakiusi Virginia Woolf: „Įdomu, kad kuklių buitį aprašančių romanų autorė Jane Austen pasirinko menė sunkiausią kelią: kaip ir Sofoklis, ji rašo taip, tarsi žinotų – vienas klaidingas žingsnis, ir viskas žlugo.“ Tačiau klasikos ekranizuotojai privalo tokius žingsnius žengti, nes tai atveria vis naujas kūrinio interpretacijos galimybes.

Panašiu keliu nuėjo ir Matteo Garrone, perkeldamas į ekraną Carlo Collodi „Pinokį“ (LRT Plus, 10 d. 12.30). Tie, kurie žavisi animaciniais (ypač amerikiečių) filmais apie Pinokį, ko gero, nusiųs, bet Garrone nusprendė likti ku arčiau originalo – jo filmo kostiumus ir scenografiją įkvėpė pirmojo knygos leidimo 1883 m. dailininko Enrico Mazzanti iliustracijos. Pasakodamas apie medinį berniuką, kuris nenori mokytis, bet labai nori būti žmogus, Garrone pabrėžia jam visada svarbų socialinį kontekstą – XIX a. pabaigos Toskanoje vis dar galioja feodaliniai santykiai, skurdas ir badas čia kasdienybė. Tačiau

„Ema“

„Tūkstantis vienas įsimylėjusio virėjo receptas“

pasakodamas apie vargšo staliaus Džepeto iš pliauskos išdrožtą nepaklusnų berniuką Garrone įrodo, kad puikiai jaučia pasakos poetiką ir sugeba iš jos išskirti ir žiaurumą, ir stebuklą. Filmo pasaulis ypatingas, kartais primenantis italų neo-realizmą, kartais – Federico Fellini cirką. Kai kurie gyvūnai yra tikri, kai kurie antropomorfuoti. Jokio nuoseklumo, bet kaip ilgai atmintyje išlieka netikėti filmo vaizdai.

Pasiilgusiems gruzinų kino ši vakar (LRT Plus, 8 d. 22.45) yra proga prisiminti 1996 m. sukurtą Nanos Džordžadzės filmą „Tūkstantis vienas įsimylėjusio virėjo receptas“. Jo veiksmas prasideda 1995 m. Paryžiuje, kai Pirosmanio parodą rengiantis Antonas sutinka

seną damą. Ji turi rankraštį, kurį parašė Antono mama – gruzinų kunigaikštė Sesilija (Nino Kirtadze). Rankraštyje pasakojama apie audringą prancūzo virėjo ir keliautojo Paskalio Išako (Pierre Richard) gyvenimą, jo paskutinę beprotišką meilę, užklupusią 3-jojo dešimtmečio Gruzijoje. Kelionėje, kurios tikslas – gruzinų nacionalinės virtuvės ypatybės, susipažinęs su raudonplauke kunigaikštyte, jis dar nežino, kad ją įsimylės. Kad bus laimingas, kad turės namus, bet paskui ateis bolševikai ir spindintis visomis laimės spalvomis pasaulis sugrius.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

prisiminimai. Gyvenimą keičia susitikimas su paslaptingu kaimynu Henriu, vieną dieną pasirodysiančiu keistai tuščiam Londono daugiabutyje. Henris išgėręs, sako, kad prie jo durų yra vampyrų, ir aki-vaizdžiai bando įsiprašyti į svečius. Ieškodamas įkvėpimo Adamas pateks į namus, kuriuose gyvena prieš trisdešimt metų mirę tėvai. Namai (tai ir režisieriaus vaikystės namai) visai nepasikeitė – atrodo taip, kaip tą dieną, kai jie žuvo. Adamas įstrigęs praeityje, gedule, iš kurio negali išsivaduoti. Tada ir gauna magišką šansą pasikalbėti su dvasiomis. Susitikimas su tėvais suteiks jam drąsos pagaliau pradėti gyventi: istorija

apie dvasias tampa pasakojimu apie gyvus ir kenčiančius žmones. Pagrindinius veikėjus suvaidino Andrew Scottas ir Paulas Mescalas, Adamo tėvus – Claire Foy ir Jamie Bellas.

„Žalia siena“ („Zielona granica“)

Rež. Agnieszka Holland, Lenkija, Belgija, Čekija, Prancūzija, 2023

Į Palenkės vaivadiją atsikrausčiusi psichologė Julija (Maja Ostaszewska) prieš savo valią tampa dramatiškų įvykių ties Lenkijos ir Baltarusijos siena liudininke bei dalyve. Ji prisideda prie pabėgėliams padedančių aktyvistų grupės. Nuo pilietinio karo Sirijoje bėganti šeima ir mokytoja iš Afganistano, patys to nesuprasdami, tampa politinės baltarusių apgavystės

aukomis ir bando pereiti žaliąją sieną. Lenkijoje likimas juos suves su Julija ir jaunu pasieniečiu. Visi jie turės atsakyti į klausimą, kas yra žmogiškumas.

Filmas rodo tai, kas nutylima ir Lietuvoje. Agnieszka Holland formuluoja klausimus, kurių pas mus niekas neužduoda nei sau, nei valdžiai: „Taip, tiesiai kalbu apie politikų atsakomybę už žmonių mirtis ir kančias pasienyje. Ir keliu klausimą: kaip tapo įmanoma, kad tokie politiniai sprendimus galima priimti nebaudžiamai? Tai svarbu, bet mano filme politinės atsakomybės klausimas nėra pagrindinis. Panašiai kaip ir geopolitinis klausimas. Taip, visa situacija kilo iš Putino ir Lukašenkos intrigos. Aš tik stengiuosi į ją pasižiūrėti plačiau,

atsisakydama mūsų ankšto lenkiško požiūrio. „Žaliojoje sienoje“ susikaupti ties žmogumi.“

„Žmogus juodumoje“ („Man in Black“)

Rež. Wang Bing, Prancūzija, JAV, D. Britanija, 2023

Šio dokumentinio filmo herojus – aštuoniasdešimt šešerių Xilinas Wangas, vienas svarbiausių šiuolaikinių Kinijos kompozitorių. Jis studijavo Šanchajaus konservatorijoje, kur buvo mokomas, kad „kuriant muziką pirmiausia būtinas teisingas mąstymas ir marksizmo-leninizmo pažinimas“, o „kultūrinės revoliucijos“ metais buvo persekiojamas, kalinamas ir kankinamas. Net po šešiasdešimties metų emigracijoje Vokietijoje kompozitorius

„Žmogus juodumoje“

jaučia fizines ir psichines kankinimų pasekmes. Filmas rodo giliai kančios pažymėtą kūrėją, kuris išsaugojo gebėjimą nuoširdžiai užjausti kitą žmogų. Pasinaudodamas savo simfonijų fragmentais jis grįžta prie siaubingų įvykių, kurie vis dar gyvi jo atmintyje kaip visos kinų liaudies dehumanizacijos epochos liudijimas.

„7MD“ INF.

Parodos

VILNIUS

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Ekspozicija „Šedevro kambarys. Franso Halso evangelistai iš Odesos Vakarų ir Rytų dailės muziejaus kolekcijos“

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji. Iš Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanotos Vladimiro Tarasovo kolekcijos“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Svetimas, tapęs savu: daugialypis meninio Vilniaus veidas“

Paroda „Nepažintas senųjų knygų pasaulis: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų paveldas Vilniaus bibliotekose“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

iki 17 d. –paroda „Žibuntas Mikšys. Kad būt sugrįžtama“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Senasis arsenalas

Arsenalo g. 3

Paroda „Paveldas – mano, visuomenės, valstybės?“

Istorijų namai

T. Kosciuskos g. 3

Tarptautinė paroda „Tikėti ar netikėti: sąmoklo teorijos“

Paroda „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Monikos Radžiūnaitės tapybos darbų paroda „Ir aš tik žmogus“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Baltijos valstybių laisvės simboliai 1918–1940 m. Lietuva, Latvija, Estija“

Paroda „Nuo vienaragio iki Trijų Karalių: gotikiniai kokliai iš Valdovų rūmų muziejaus rinkinių“

Paroda „Tarp būties ir atminties. Vilniaus pilių vaizdai“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Mažoji paroda vaikams „Troleibuso ūsai“

Instaliacija „Įkūnytos emocijos“

nuo 9 d. – paroda „Šito pas mus nėra. Intymumas, normos ir troškimai Baltijos šalių mene“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Tarptautinė paroda „Tegul visi bus viena. Šv. Juozapato Kuncevičiaus kankinystėi – 400“

Katedros varpinėje – paroda „Varpinė – Vilniaus laiko juosta“

Lietuvos meno pažinimo centras

„Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vilniaus laikas“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Romualdo Lankausko darbų paroda „Netikėti nušvitimai“

iki 9 d. – Arturo Bukausko paroda „Atriškite jį ir leiskite jam eiti“

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

Ingrid Beatos Savickos paroda „Tau, miegantis žmogau“

Tarptautinė dailininko knygos paroda „Slow-Selfie. When Knowledge Becomes Image“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Živilės Steniukynaitės-Fornari paroda „Susilieja“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“

Maironio g. 6

Lauros Šalkauskienės paroda „Nematoma Marija / Bet matanti“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Kaupti. Saugoti. Atskleisti. Muziejaus detektyvas“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

Mikalojaus Povilo Vilučio kūrybos paroda

Prospekto galerija

Gedimino pr. 43

Antono Lukoszevieze’s (Lietuva, D. Britanija) personalinė fotoatspaudų paroda „Dramblys peizaže“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

Jevgenijaus Pavlovo (Ukraina) personalinė paroda „Total Photography“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

Jaunųjų menininkų paroda „Žarija“ (Paulina Domašauskaitė, Kristijonas Gurčinas, Benas Matijošaitis, Jonas Meškauskas, Liucija Pačkauskaitė, Emilis Šeputis)

LDS galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

iki 17 d. – piešinių paroda „Grifados“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1

Sandros Kvilytės paroda „Naras“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Romualdo Radzevičiaus (1942–2021) kūrybos paroda „Tapyba“

Antano Šerono tapybos paroda „Laiko pėdsakai“

Paroda „Nerimo spalvos“ (tapyba iš Violetos ir Romano Raulynaičių kolekcijos)

Giedriaus Reimerio paroda „Ženkla“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

Interaktyvi Jūratės Stauskaitės paroda „Sau pačiai“

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Paroda „Back to Black“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Paroda „Klajojančios žvaigždės: žydų teatras Lietuvoje 1910–1943“

„Kino teatras – slėptuvė nuo gyvenimo“

Rašytojų klubas

K. Sirvydo g. 6

Arvydo Kašausko tapybos paroda

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Paroda „Samuelio Bako dailė Vilniuje: retrospektyva 1942–2023“

Savickų dinastijos paroda „Kartos ir likimai“

Gregorijaus Kaplano fotografijų paroda „Jeruzalė: Mea Shearim“

Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejus

Pylimo g. 4 A

Rafaelio Chvoleso darbų ekspozicija

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

Paroda „Galvos, kaukės, maskaronai“

Turbinų salėje – interaktyvi paroda „Leonardo da Vinčio mašinos“

VVJ meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Antano Martinaičio paroda „Vieno paukščio istorija“

Čiurlionio namai

Savičiaus g. 11

Nomedos Čiurlionytės tapybos darbų paroda „Angelų vienybė“

Lietuvos nacionalinė Martyno

Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Henriko Čerapo tapybos paroda „Papilės kooperatyvo sandėlio Memorialas“

Paroda „Mylinti Jus iš visos sielos Ona“, skirta Onos Šimaitės 130-osioms gimimo metinėms iki 17 d. – paroda „Apie knyges ir knygnėlius: XX a. I pusės lietuviški knygynai Vilniuje“

Lietuvos medicinos biblioteka

Kaštonų g. 7

Teodoros Jurčytės-Šukaitienės paroda Alfonsui Čepauskui sukurtų ekslibrisų paroda „Draugystės ženklai“

Stasio Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

Paroda „Vilnius, vilniečiai ir Lietuva“

Martyno Limanto (Lietuva, JAV) dailės darbų paroda

Vlado Vildžiūno galerija

Lobio g. 6a

Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos ir VGTU inžinerijos licėjaus mokinių keramikos ir vėliavų paroda „Kas Vilniaus nematė – nematė stebuklo“

Užupio inkubatoriaus galerija

Užupio g. 2A

Aros Radvilės tapybos paroda „Akmuo pienas širdis“

Meno erdvė „Editorial“

Latako g. 3

Gerdos Paliušytės paroda „Lūpų dažai“

„The Room“ galerija

Polocko g. 17

Inos Budrytės tapybos paroda „Atspindžio tikrovė“

AP galerija

Užupio g. 24

Sigito Parulskio fotografijų paroda „Velkam dangų“

Babelio Mnauaro paroda „Idioma“

Antakalnio galerija

Antakalnio g. 86

nuo 8 d. – Džinos Jasiūnienės paroda „Textile Tales“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

Paroda „Geltona moteris. Antano Samuolio (1899–1942) retrospektyva ir inspiracijos“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Rimo Čiurlionio (JAV) paroda „Žaidimas“

Almyros Weigel paroda „Ar esu, kas esu?“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

Nikolajaus Novikovo (Ukraina) paroda „Laisvės potėpis“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

iki 16 d. – Urtės Jasenos grafikos miniatiūrų paroda „Vieno paveikslu istorija“

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

Kęstučio Navako 60-ies metų jubiliejui skirta paroda „Mes silpnėsi už daiktus“

Paroda „Jurgis Savickis išvažiavo“

Paroda „Smeigtukas žemėlapyje – Brazilija“

Mariaus Jonučio darbų paroda

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

Paroda „Evaldas Butkevičius. Fotografijos“

VDU Centriniai rūmai

S. Daukanto g. 28

Romualdo Požerskio paroda „Beprotiškos mados Nevados dykumoje“

KLAIPĖDA

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

P. Domšaičio kūrybos nuolatinė ekspozicija „Visada kelyje“

Paroda „Kasdienybės liudininkai. Natiurmortas kaip laikmečio re(de)konstrukcija“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

Eglės Kontrimienės-Degutis tapyba Broniaus Rudžio paroda „Vaizdas vilioja vaizdą“

Paroda „Kasdienybės liudininkai. Natiurmortas kaip laikmečio re(de)konstrukcija“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

Eglės Kontrimienės-Degutis tapyba Broniaus Rudžio paroda „Vaizdas vilioja vaizdą“

Ukrainos menininkų darbų paroda „Kaip aš patekau į slėptuvę?“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

Liudos Liaudanskaitės paroda „Suknelė vasarai arba kaip gerai mirti“

Barotė galerija

Didžioji Vandens g. 2

iki 13 d. – Vytauto Tomaševičiaus paroda „Ramybė viesulo aky“

Naujoji Klaipėdos galerija

Herkaus Manto g. 22

iki 13 d. – Sauliaus Jokužio fotografijos

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

Sauliaus Urbonavičiaus-Samo ir Ginto Bario tapybos paroda „Rokas su teptukais 2“

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

iki 16 d. – Petro Rakštiko kūrybos paroda „Nubudimai“

Luko Marciulevičiaus kūrybos paroda „Pokalbyje su...“

Fotografijos muziejus

Vilniaus g. 140

Aleksandro Ostašenkovo paroda „Neįvardyto laiko portretas. 1968–2024“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Šiuolaikinės tekstilės meno paroda „S/Kietas K/Raštas“

Panevėžio kraštotyros muziejus

Vasario 16-osios g. 23

Archeologijos paroda „Pamirštas Panevėžys. Naujamiesčio atodangos“

DRUSKININKAI

V.K. Jonyno galerija

Turistų g. 9

iki 13 d. – Eglės Lipinskaitės akvarelių paroda „Išplaukiantys prisiminimai“

TRAKAI

Galerija „Fojė“

Birutės g. 8

Jūratės Kazakevičiūtės objektų paroda „Tinklainė“

TRAKŲ VOKĖ

Trakų Vokės dvaro sodyba

Žalioji a. 2A

Aušros Kleizaitės instaliacija „Eglės klumpės“

iki 17 d. – Mindaugo Pupelio paroda „Dualumas“

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baletu teatras

8–10 d. 18.30, 10 d. 18 val. – Ch. Gounod „FAUSTAS“. Muzikos vad. ir dir. G. Rinkevičius

12, 13 d. 10, 12 val. *Kamerinėje salėje* – koncertas kūdikiams „Muzika mažoms kojytėms“. Choreogr. D. Bakėjus

14–16 d. 18.30 – „

Vilniaus senasis teatras
8 d. 18.30 – A. Puškino „EUGENIJUS ONE-GINAS“. Rež. J. Vaitkus
10, 14 d. 18.30 – PREMIJERA! A. Camus „KALIGULA“. Rež. J. Brazys
15 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – PREMIJERA! J.-L. Lagarce'o „AŠ BUVAU NAMUOSE IR LAUKIAU, KOL ATEIS LIETUS“.
Rež. K. Siaurusaitytė

16, 17 d. 18.30 – „MEDĖJA SVETIMŠALĖ“ (J. Anouilh'o, A. Sekulovo, K. Kavaŕio, R.M. Rilke's ir M.Cvetajevos kūrinių motyvais). Rež. D. Dobreva
Vilniaus teatras „Lėlė“
Didžioji salė
9 d. 12 val. – „KAVOS MALŪNĖLIS“ (pagal K.I. Gałczyńskio pasaką). Rež. E. Piotrowska
10 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYS PARŠIU-KAI“. Rež. A. Mikutis
14 d. 18.30 – V. Rimkaitės „PASIRINKIMAS“ (pagal Edith Eger knygą „Pasirinkimas“). Rež., dail. G. Radvilavičiūtė
16 d. 12 val. – S. Siudikos „PRINCESĖ IR KIAULIAGANYS“. Rež. A. Mikutis
17 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus „GRYBŲ KARAS“. Rež. A. Mikutis

Mažoji salė
9 d. 14 val. – „O VIEŠPATIE, VILNIUS!“.
Rež. A. Storpirštis
10 d. 14 val. – MĮSLĖ(S). Scenarijaus aut., rež. ir dail. A. Bagočiūnaitė-Paukštienė
16 d. 14 val. – Š. Datenio „EVOLIUCIJA“. Rež. Š. Datenis
17 d. 14 val. – „AUKSO OBELĖLĖ, VYNO ŠULINĖLIS“. Scen. aut. ir rež. R. Driežis

„Menų spaustuvė“
7 d. 19 val. – „AŠ MIEGOSIU PRIE SIENOS“ (Kauno šokio teatras „Aura“)
8 d. 19 val. – „PASISTENGAU“.
Rež. I. Jackevičiūtė
8 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „KELIONĖ NAMO“. Rež. V. Bareikis („Low Air“)
9 d. 12 val. *Kišeninėje salėje* – „GĖDA PELĖDA“. Idėjos aut., akt., komp. J. Urnikytė (teatras „Atviras ratas“)
9 d. 18.30 – A. Giniočio ir „Atviro rato“ aktorių koncertas „Penki pirštai – kumštis“
10 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „ŠOKIS OBJEKTUI IR VAIKUI“. Idėjos aut. ir choreogr.

G. Grinevičiūtė
12 d. 19 val. – „AŠ ESU KOVO 11“. Idėjos aut., choreogr. D. Berulis, muzika M. Richterio, A. Părto, dramaturg. A. Biliūnaitė. Šokėjai O. Griaznova, M. Ūsas, M. Pinigis (Agnijos Šeiko šokio teatras)
13 d. 18.30 – „BEAUTIFUL BODIES“ (pagal L.S. Cunningham pjesę). Rež. V. Masalskis
14 d. 19 val. – „LEDO VAIKAI“. Rež. B. Mar
17 d. 11 val. *Kišeninėje salėje* – „DANGAUS VIRĖJA“. Rež. ir scenogr. S. Degutytė (Stalo teatras)
17 d. 17 val. – „PRESTIŽINĖ PROFESIJA“ („Taško“ teatras)
17 d. 17 val. *Kišeninėje salėje* – „SIBIRO HAIKU“ (pagal J. Vilės knygą). Kūrybinė grupė: S. Degutytė, B. Ivanauskas, R. Valčik, M.L. Pranulis (Stalo teatras)

KAUNAS
Nacionalinis Kauno dramos teatras
8 d. 11, 13 val. *Parketinėje salėje* – „BABELIO BOKŠTAS. PLANET EARTH / GAME OVER / RESET“. Rež. H. Brinchmann (Norvegija)
8, 9 d. 19 val. *Rūtos salėje* – M. Myllyaho „PANIKA“. Rež. K. Gudmonaitė
9 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – G.E. Lessingo „NATANAS IŠMINTINGASIS“. Rež. G. Varnas
10 d. 18 val *Didžiojoje scenoje* – W. Shakespeare'o „HAMLETAS“. Rež. V. Bareikis
12 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – J. Tertelio ir A. Jevsejevo „KAUNO PAVASARIS '72“. Rež. J. Tertelis

14 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Špilevojaus „SALA, KURIOS NĖRA“. Rež. A. Špilevojus (J. Miltinio dramos teatras)
14, 15 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – A. Čechovo „PALATA“. Insc. aut. ir rež. R. Kazlas
16 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Camus „KALIGULA“. Rež. A. Jankevičius
17 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – I. Vyrypajevu „JAUDULYS“. Rež. A. Špilevojus

Kauno valstybinis muzikinis teatras
8, 9 d. 18 val. – F. Leharo „GRAFAS LIUKSEMBURGAS“. Dir. J. Geniušas
10 d. 12 val. – O. Rodino „ALADINAS“. Dir. J. Geniušas
10 d. 18 val. – K. Mašanausko „1972“ (2 dalių roko opera Romui Kalantai atminti). Muzikos vad. ir dir. J. Janulevičius
13, 14 d. 18 val. – M. Kunze ir S. Levay „MO-ZART!“.
Dir. O. Madaraš
15 d. 18 val. – J. Strausso „KITA PELENĖS ISTORIJA“. Dir. V. Visockis
16 d. 18 val. – G. Verdi „TRAVIATA“. Dir. J. Geniušas
17 d. 12 val. – W.A. Mozarto „MAŽOJI BURTŲ FLEITA“. Dir. V. Visockis
17 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice'o „AIDA“. Dir. J. Janulevičius

Kauno kamerinis teatras
8 d. 18 val. – I. Vyrypajevu „DREAMWORKS“. Rež. A. Jankevičius
9 d. 16 val. – „KVĖPAVIMAS“ (pagal D. McMillan pjesę „Plaučiai“). Rež. A. Leonova
10 d. 12 val. – „MILŽINAS MAŽYLIS“ (pagal K. Zylės knygą). Rež. E. Kižaitė
14 d. 18 val. – M. Fakhurdinovas „NUOGA“. Rež. A. Marčenka (OKT)
16 d. 18 val. – M. Ravenhillo „BASEINAS. BE VANDENS“. Rež. J. Kuprevičius
17 d. 18 val. *Centriniamе knygynе (Laisvės al. 8t)* – „NOKTIURNAS“. Rež. G. Padegimas

Kauno lėlių teatras
9, 10 d. 12 val. – PREMIJERA! V. Balsio „MAŽOJO PRINCO ROŽĖ“. Rež. A. Lebeliūnas
10 d. 11 val. – „LĖLĖ, KURI DIDŽIUOJASI, KAD TURI „Ė“. Rež. A. Žiurauškas
15 d. 18 val. – „BUDA PALĖPĖJE“. Rež. B. Mar (Solo teatras)
16 d. 12 val. – „Magiška lėlių istorija teatre ir animacijoje“. Edukaciją veda A. Bartninkas
17 d. 12 val. – „ŽIOGAS ZIGMAS ŽALGIRIO MŪŠYJE“ (pagal L. Jakimavičiaus pasaką). Aut. ir rež. A. Sunklodaitė

KLAIPĖDA
Klaipėdos valstybinis dramos teatras
8 d. 18.30, 9 d. 17 val. – „TARP LENOS KOJŲ, ARBA ŠVENČIAUSIOSIOS MERGELĖS MARIJOS MIRTIS PAGAL M. KARAVADŽĄ“. Pjesės aut., rež., scenogr., kostiumų dail. A. Duda-Gracz
10 d. 12 val. *Kamerinėje salėje* – „MAŽASIS KARALIUS GRUODIS, ARBA PASLAPTINGAS RENĖ MAGRITO PASAULIS“. Rež. K. Kondrotaitė (klounų teatro studija „Dulidu“)
12 d. 19 val. – K. Likša ir kamerinis orkestras
13 d. 17.30, 19.15 – ekskursija „Pastogės ir požemiai – slapčiausios teatro vietos“
14 d. 18.30, 17 d. 17 val. *Mažojoje salėje* – J. Pulinovič „ELŽĖS ŽEMĖ“. Rež. P. Gaidys
15 d. 18 val. *Kamerinėje salėje* – D. Katiliūtės „BŪTI“. Rež. L. Krivickaitė
15 d. 18.30, 16 d. 17 val. – T. Słobodzianeko „MŪSŲ KLASĖ“. Rež. O. Koršunovas
15 d. 18.30, 16 d. 17 val. – „FRAGMENTAS“ (A. Čechovo „Trijų seserų“ trečiojo veiksmo motyvais).Rež. D. Krymovas
17 d. 12 val. *Kamerinėje salėje* – ARKLIO DOMINYKO MEILĖ (pagal V.V. Landsbergio pasaką). Rež. K. Kondrotaitė
Klaipėdos muzikinis teatras
10 d. 17 val. *Šilutės kultūros ir pramogų centre* – PREMIJERA! „KLAIPĖDA“. Libreto

aut. A. Juozaitis, komp. L. Narvilaitė, V. Konsantinovas, D. Bielkauskas, K. Lučinskas. Muzikos vad. ir dir. T. Ambrozaitis, rež. G. Padegimas
17 d. 15 val. *Klaipėdos fakulteto koncertų salėje* – koncertas „Vėjo serenados“. Atlikėjai Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro simfoninio orkestro pučiamųjų ir styginių grupės. Dir. T. Ambrozaitis

ŠIAULIAI
Šiaulių dramos teatras
8 d. 18.30 – „PUARO“ (pagal A. Christie). Rež. G. Aleksa
9 d. 18 val. – A. Dicio „SKRAIDANTIS TRAVOLTA“. Rež. T. Treinis
10 d. 12 val. *Mažojoje salėje* – „BLUSYNO PASAKOJIMAI“ (pagal G. Morkūno knygą). Rež. A. Gluskinas
13 d. 18.30 – „AŠ ESU KOVO 11“. Idėjos aut., choreogr. D. Berulis, muzika M. Richterio, A. Părto, dramaturg. A. Biliūnaitė. Šokėjai O. Griaznova, M. Ūsas, M. Pinigis (Agnijos Šeiko šokio teatras)
16 d. 18 val. – PREMIJERA! M. Frischo „BY-DERMANAS IR PADEGĖJAI“. Rež. G. Aleksa, scenogr. ir kost. K.K. Rupainytės, komp. J. Tulaba. Vaidina A. Jalianiauskas, K. Kasperavičius, A. Šeštokaitė, Dž. Kunsmanas, I. Norkutė, M. Jurevičius, R. Navickaitė

PANEVĖŽYS
Juozo Miltinio dramos teatras
8 d. 18 val. *Panevėžio muzikiniame teatre* – W. Russello „MOTERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. L. Kondrotaitė
9 d. 18 val. *Panevėžio teatre „Menas“* – J. Strömgreno „FEROMONAI“. Dramaturg., rež., choreogr. ir scenogr. J. Strömgrenas

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
9 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Pavasario balsai. LNSO, Viktorija Miškūnaitė, Gianluca Marciano“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistė V. Miškūnaitė (sopranas). Dir. G. Marciano (Italija). Programoje J. Karnavičiaus, R. Strausso, R. Schumanno kūriniai
10 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – kamerinės muzikos koncertas „Klarneto menas. Prof. Algirdo Budrio 85-mečiui“. Ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris (obojus). Solistai V. Giedraitis, R. Savickas, A. Taločka, A. Žiūra (klarnetai), P. Vyšniauskas (saksofonas), L. Šatkutė (fortepijonas). Programoje F. Poulenco, O. Balakausko, W.A. Mozarto, G. Rossini, T. Greaveso kūriniai
15 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Didinga klasika. Liuksemburgo filharmonijos orkestras, Gustavo Gimeno, Beatrice Rana sveikina Vilnių“. Liuksemburgo filharmonijos orkestras (meno vad. ir dir. G. Gimeno (Ispanija). Solistė B. Rana (fortepijonas; Italija). Programoje L. van Beethoveno, C. Schumann kūriniai
17 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Atžalynas. LMTA stygininkai su LNSO ir Modestu Barkausku“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistai LMTA Styginių katedros studentai: R. Buišaitė (altas), L. Silickas (violončelė), A. Kriščiūnas (kontrabosas), S. Buikaitė (smuikas). Dir. M. Barkauskas. Programoje B. Britteno, M. Brucho, A. Dvořáko, N. Rotos, C. Saint-Saëno kūriniai

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Absurdiška mintis daugiau niekada tavęs nebepamatyti / Rosa Montero ; iš ispanų kalbos vertė Eglė Vaivadė. – Vilnius : Knygauk [i.e. Visos mugės], 2024. – 221, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-96416-1-4

Amžinai gyvi mūsų širdyse... : [proza ir poezija] / Vytautas Šiaudytis ; Lietuvos menų mėgėjų asociacija „Branduma“. – Kaunas : [V. Šiaudytis], 2023. – 164 p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-08-0331-8

Aštuntas gyvenimas (Brilakai) : romanas / Nino Haratischwili ; iš vokiečių kalbos vertė Vilija Gerulaitienė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 957, [3] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-01-5235-5 (įr.)

Atgimusi melodija : [romanas] / Irena Buivydaitė, Jolita Herlyn. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 366, [1] p.. – Tiražas 4500 egz.. – ISBN 978-609-01-5887-6 (įr.)

Du vandenynai : [romanas] / Greta Lietuvninkaitė ; [fotografijos: Neringa Rekašiūtė]. – [Vilnius] : Dvi tylos, [2022]. – 234, [5] p. : iliustr.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8232-52-3 (įr.)

Indigo sala : [romanas] / T.I. Lowe ; iš anglų kalbos vertė Rima Rutkūnaitė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 393, [4] p. : portr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5895-7 (įr.)

Išdidumo kalinė : nežinoma ir dramatiška Žygimanto Senojo nesantuokinės šeimos istorija : [romanas] / Sonata Dirsytė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 350, [2] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5902-6 (įr.)

Karo laišakai : [istorinis romanas] / Tomas Kačerauskas ; [ilustracijų autorė Maja Saloméja Kačerauskaitė]. – Vilnius : [T. Kačerauskas], 2024- . – (Įr.)

D. 1, Stovyklavietė prie Minsko. – 2024. – 268 p. : iliustr.. – ISBN 978-609-08-0409-4

Kiekvienas už save ir Dievas prieš visus : atsiminimai / Werner Herzog ; iš vokiečių kalbos vertė Zita Baranauskaitė-Danielienė ir Regina Ivanauskienė. – [Vilnius] : Odilė, [2024]. – 349, [1] p.. – Tiražas 800 egz.. – ISBN 978-609-8222-72-2 (įr.)

Laisvės alėja : literatūros almanachas / [vyriausioji redaktorė Liudmila Riabenko-Zonn]. – Kaunas : [Palmarium], 2023. – 518, [2] p. : iliustr., faks., portr.. – ISBN 978-609-95970-7-2 (klaidingas)

Malerwegeriai : mislios, šposai, pramanai / Algimantas Šablinskas ; [ilustracijos: Arūnas Augutis]. – Kaunas [i.e. Rokiškis] : [A. Šablinskas], 2023. – 190, [2] p., [8] iliustr. lap. : iliustr.. – ISBN 978-609-08-0240-3

Mano žmogus : [romanas] / Herbjørg Wassmo ; iš norvegų kalbos vertė Eglė Išganaitytė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 510, [1] p.. – Tiražas 3500 egz.. – ISBN 978-609-01-5873-9 (įr.)

Mėnesiena virš miško : [prisiminimai gyvenimui apžvelgti, likimui suprastii] / Jadvyga Kuzmaitė-Statulevičienė. – Utena : Utenos Indra, 2020- . – (Įr.)

D. 2. – 2024. – 479, [1] p. : iliustr., faks., portr., žml.. – Tiražas 12 egz.. – ISBN 978-609-455-668-5

Mūšiai dykumoje : [romanas] / José Emilio Pacheco ; iš ispanų kalbos vertė Simonas Bernotas. – Vilnius : Rara, 2023. – 72, [1] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8306-50-7 (ištais.). – ISBN 978-609-83065-0-7 (klaidingas)

Nuo aušros iki žaros : poema / Antanas Žiliukas. – Kaunas : V3 studija, 2023. – 67, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-8077-98-8

Papasakotas gyvenimas : [knysga-albumas] apie mūsų Mamą Bronę Klišauskaitę-Vaitkuvieneį / [sudarytoja Dalia Poškienė]. – [Kaunas] : [XXVII knygos mėgėjų draugija], [2023]. – 94, [2] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-96414-1-6

Poezijos galia / Vytautas Šiaudytis, Renata Aleksiejienė, Simeona Baranauskaitė-Načajienė ; Lietuvos menų mėgėjų asociacija „Branduma“. – Kaunas : [V. Šiaudytis], 2024. – 184 p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-08-0387-5

Praeičių pardavėjas : [romanas] / José Eduardo Agualusa ; iš portugalų kalbos vertė Paulius Stasiūnas. – Vilnius : Rara, 2024. – 126, [5] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8306-53-8

Raudonio gatvė : [apysakos] / Shuang Xuetao ; iš kinų kalbos vertė Indrė Balčikonytė-Huang ; [pratarmė iš anglų kalbos vertė Ignacijus Daukša]. – Vilnius : Rara, 2023. – 246, [3] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8306-48-4

Tekėk lyg upė : romanas / Shelley Read ; iš anglų kalbos vertė Rasa Stamkauskienė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 334, [2] p.. – Tiražas 3500 egz.. – ISBN 978-609-01-5866-1 (įr.)

Vernono kepurė : proza, dramaturgija ir kita / Marija Gudelytė. – Vilnius : G. Marčiukaiytė, 2023. – 166, [1] p.. – Tiražas 35 egz.. – ISBN 978-609-08-0325-7 (ištais.). – ISBN 9786090803257 (klaidingas)

Мёд і дым : вершы / Марья Бадзей. – Вільнюс : Пфляўмбаўм, 2023. – 61, [1] p.. – ISBN 978-609-96371-4-3

Мой свет расае : жыццё з кліматычнымі зменамі на Шпіцбергене / Лінэ Нагель Львісокер ; пераклад з нованарвежскай Алены Казловай. – Вільнюс : Пфляўмбаўм, 2023. – 219, [1] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-96371-7-4 (įr.)

Начало / Наталья Корнилова. – Клайпеда : Klaipėdos universiteto leidykla, 2023. – 182, [1] p.. – Tiražas 90 egz.. – ISBN 978-609-481-184-5 (įr.)

Па што ідзеи, воўча? : аповесць / Ева Вежнавец. – Вільнюс : Пфляўмбаўм, 2024. – 139, [3] p.. – ISBN 978-609-96371-6-7 (įr.)

Песні для мёртвых і ўзваскрэслых : [вершы] / Вальжына Морт. – Вільнюс : Пфляўмбаўм, 2024. – 102, [2] p.. – ISBN 978-609-96371-5-0

PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS

Savaitės filmai

Apie sausą žolę ****

Naujas Nuri Bilge Ceylano filmas kviečia žiūrovus į iš ankstesnių darbų atpažįstamą teritoriją – tiek tiesiogine, tiek tematine bei stilistine prasme. Dailės mokytojas Sametas jau ketverius metus pagal paskyrimą dirba atokaus Rytų Anatolijos kaimo mokykloje. Netrunka paaiškėti, kad draugiškas šiuolaikiško vyro fasadas slepia kur kas kompleksiškesnę asmenybę. Maža to, Sametas apkaltinamas netinkamu elgesiu su mokine ir įsivelia į meilės trikampį, užmezgęs santykius su gretimame miestelyje dirbančia anglų kalbos mokytoja Nurai. („Kuru Otlar Üstüne“, rež. Nuri Bilge Ceylan, Turkija, Prancūzija, Vokietija, Švedija, 2023)

Geležiniai gniaužtai ***

Keturi broliai, kurių tėvas apsėstas sėkmės troškimo, kovoja dėl sportinės garbės imtynėse. Tačiau spaudimas, nesėkmės baimė ir fizinis krūvis neišvengiamai priveda prie tragedijos. Trys iš jų nusižudo, o vienas miršta plyšus žarnai. Ši solidi, bet gana tiesmuka sportinė drama, paremta tikra imtynininkų Von Erichų šeimos istorija, linkusi supaprastinti personažus. Filme apmąstomos šeimos, plieninio vyriškumo, beatodairiškumo ir meilės atsžadėjimo temos. („The Iron Claw“, rež. Sean Durkin, JAV, D. Britanija, 2023)

Kopa: antra dalis ***

„Kopos“ (2021) tęsinyje Atreidų princas Polas (Timothée Chalamet) ir jo motina (Rebecca Ferguson) po Harkonenų užpuolimo randa prieglobstį pas dykumos žmones fremenus. Kol jaunasis sosto įpėdinis įsitvirtina fremenų pasaulyje ir netrukus pradėdamas laikyti pažadėtuoją Mesijū, jį įsimyli jauna karė (Zendaya). Tai gana nuosekli Franko Herberto sagos tuo pačiu pavadinimu adaptacija, nepaisant vizualiai stublinančio blizgesio ir daugybės šalutinių linijų. Politinį konfliktą tarp Harkonenų ir fremenų lydi neryškūs sapnų vaizdai ir vizijos, o labiausiai filme žavi pati Arakio dykumos planeta. („Dune: Part Two“, rež. Denis Villeneuve, JAV, Kanada, 2024)

Nukritę lapai *****

Sėkmės nelepinama moteris netenka darbo prekybos centre, nes pasiima maisto produktų, kurių galiojimo laikas pasibaigęs. Depresija sergantis vyras praranda darbą, nes kilnoja taurelę. Abu susitinka karaokės bare, bet vienas kitą suranda tik po daugybės klūčių. Šis Aki Kaurismäki vadinamosios proletariato trilogijos tęsinys perpintas žiniomis apie karą Ukrainoje, tačiau politiškumas randasi privačioje sferoje, o laimės paieškos vyksta niūrioje realybėje. Lakoniškas, minimalistinis šedevras – amžinas meilės ir solidarumo prašymas. („Kuolleet lehdet“, rež. Aki Kaurismäki, Suomija, Vokietija, 2023)

Prasti reikalai ****

Viktorijos laikų Anglijoje mokslininkas iš savizudės kūno ir kūdikio smegenų sukuria moterį, kurios vystymąsi stebi savo izoliuotame dvare. Kuo daugiau mokosi, tuo mažiau ši būtybė tenkinasi savo, kaip tyrimo objekto, egzistencija. Atradusi seksualumą, ji emancipuoja nuo patriarchalinių ne tik savo „tėvo“, bet ir meilužio bei kitų vyrų intencijų. Mokslinės fantastikos filmas, kuriame šmaikščiai ir kartu poetiškai apmąstoma žmogiškoji būklė, kontrolės bei pasipriešinimo temos. Nepaisant komiško ir feministinio veržlumo, „Prastiems reikalams“ trūksta dvi-prasmiskumo. („Poor Things“, rež. Yorgos Lanthimos, Airija, D. Britanija, JAV, 2023)

Puikios dienos *****

Vidutinio amžiaus vyras dirba Tokijuje valytoju ir rūpinasi viešųjų tualetų švara. Pakeliui į darbą jis klausosi muzikos, mėgsta knygas, fotografuoja medžius, lankosi maudykloje ir mėgstamoje užėigoje. Vyras atrodo patenkintas savo paprastu gyvenimu, tačiau atsitiktinių susitikimų virtinė nuolat primena apie jo praeitį. Wimas Wenders atiduota pagarba Yasujirō Ozu su įspūdinga ramybe, kai bet kokia dramatiškumo užuomina užleidžia vietą švelniai vaizdų pusiausvyrai. Filmą virsta meilės kupina kino fantazija apie gyvenimą, kuriam pakanka tos formos, kurią jis pats sau suteikia. („Perfect Days“, rež. Wim Wenders, Japonija, Vokietija, 2023)

Saldi rytinė pakrantė ***

Lewis Carrollio „Alisa Stebuklų šalyje“ susitinka su Vladimiro Nabokovo „Lolita“ šių dienų Amerikos politines ir socialines realijas pašiepiančioje satyroje. Vyresniųjų klasių moksleivė Lilijan per išvyką į Vašingtoną atsiskiria nuo bendraklasių ir leidžiasi į kaleidoskopišką kelionę rytine pakrante, kurioje jos netikėtai bendrakeriviais tampa skvoteriai artistai, neonaciai ir pačiuože kairiųjų pažiūrų „kinošnikai“. Lilijan keičiant vardus ir „matuojantis“ naujas tapatybes, prieš žiūrovų akis veriasi radikalizuotos, politiškai susiskaldžiusios Amerikos portretas. Sean Priceo Williamso režisūrinis debiutas iš pradžių atrodo turintis daug potencialo ir polėkio, tačiau greitai išsikvepia. („The Sweet East“, rež. Sean Price Williams, JAV, 2023)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė (dailė, fotografija)

Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė | Kinas – Ilona Vitkauskaitė

Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | Muzika – Laimutė Ligeikaitė

Stilius – Violeta Kundrotienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaitė

Finansininkė – Brigita Misiuvienė | Direktorius – Linas Vildžiūnas

PALIESIAUS
DVARAS

Mažasis princas

Gintaras Januševičius

pianistas ir skaitovas

Antoine de Saint-Exupéry novelė, atgyjanti
27-ųjų prancūzų kompozitorių miniatiūrose

Paliesiaus dvaras
Kovo 9 d., 16 val.

Programos sukūrimą
finansuoja

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VŠĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Lietuvos kultūros taryba
Vilniaus miesto savivaldybė
Lietuvos kino centras

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

VILNIUS

LIETUVOS
KINO
CENTRAS

